

INKURAJIMI I PJESËMARRJES SË SEKTORIT PRIVAT DHE MEDIAVE NË PARANDALIMIN E DHUNËS NDAJ GRAVE DHE DHUNËS NË FAMILJE: NENI 17 I KONVENTËS SË STAMBOLLIT

Neni 17 - Pjesëmarrja e sektorit privat dhe e mediave

1. Palët do të inkurajojnë sektorin privat, sektorin e teknologjisë informative dhe komunikimit dhe mediat, me gjithë respektin për lirinë e shprehjes dhe pavarësinë e tyre, të marrin pjesë në shqyrtimin dhe zbatimin e politikave dhe të caktojnë udhëzime dhe standarde vetërregulluese për të parandaluar dhuna ndaj grave dhe për ta rritur respektimin e dinjitetit të tyre.

2. Palët do të zhvillojnë dhe promovojnë, në bashkëpunim me akterët e sektorit privat, shkathtësitë e fëmijëve, prindërve dhe edukatorëve se si të merren me mjedisin e informacionit dhe komunikimit që siguron qasje në përmbajtje degraduese të natyrës seksuale ose të dhunshme që mund të jenë të dëmshme.

PREMS 11/22/4

SHQ

www.coe.int

Këshilli i Evropës është organizatë udhëheqëse e kontinentit për të drejtat e njeriut. Ajo përbëhet nga 47 shtete anëtare, 28 prej të cilave janë anëtare të Bashkimit Evropian. Të gjitha shtetet anëtare të Këshillit të Evropës kanë nënshkruar Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, një traktat i projektuar për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe sundimin e ligjit. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut mbikëqyr zbatimin e Konventës në shtetet anëtare.

Përmbledhje dokumentesh mbi Konventën e Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje

INKURAJIMI I PJESËMARRJES SË SEKTORIT PRIVAT DHE MEDIAVE NË PARANDALIMIN E DHUNËS NDAJ GRAVE DHE DHUNËS NË FAMILJE: NENI 17 I KONVENTËS SË STAMBOLLIT

Përmbledhje dokumentesh mbi Konventën e Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje

Studimi i kontekstit të këtij punimi është përgatitur
nga:

Melissa Morbeck

Aleanca e Korporatave
kundër Dhunës në Familje (CAADV),
Mbretëri e Bashkuar

Këshilli i Evropës

Edicioni francez:

*Encourager la participation du secteur privé
et des médias à la prévention de la violence
à l'égard des femmes et de la violence
domestique:*

*et de la violence domestique :
Article 17 de la Convention d'Istanbul*

*Mendimet e shprehura në këtë punim
janë përgjegjësi e autorit dhe nuk pasqyrojnë
doemos politikën zyrtare të Këshillit të
Evropës*

Të gjitha kërkesat në lidhje me riprodhimin
ose përkthimin e gjithë këtij dokumenti
ose një pjese të tij duhet t'i drejtohen
Drejtorisë së Komunikimit (F-67075
Strasbourg Cedex ose
publishing@coe.int). Të gjitha
korrespondencat e tjera në lidhje me këtë
dokument duhet t'i adresohen Divizionit
për Barazi të Drejtorisë së Përgjithshme
për Demokraci.

Të gjitha URL-të e cituara në këtë
dokument u vizituan për herë të fundit
më 4 dhjetor 2015.

Ballina dhe faqosja: Departamenti i
Përgatitjes dhe Publikimit të
Dokumenteve (SPDP), Këshilli i
Evropës

Fotot: Shutterstock

© Këshilli i Evropës, Janar 2016
Shtypur në Këshill të Evropës

Përmbajtja

HYRJE	5
Fushëveprimi i Nenit 17	7
ARSYESHMËRIA PËR ANGAZHIMIN E SEKTORIT PRIVAT DHE MEDIAVE NË PARANDALIMIN E DHUNËS NDAJ GRAVE DHE DHUNËS NË FAMILJE	11
Ndikimi negativ i dhunës ndaj grave në bizneset dhe punonjësit e tyre	13
Lidhja midis portretizimit të grave dhe burrave nga mediat, riprodhimi nga ana e tyre i stereotipeve gjinore dhe dhunës ndaj grave	15
SI TË ANGAZHOHET SEKTORI PRIVAT NË PARANDALIMIN DHE LUFTIMIN E DHUNËS NDAJ GRAVE DHE DHUNËS NË FAMILJE	17
Përfshirja e sektorit privat në rolin e punëdhënësit	17
Sektori privat si formësues i qëndrimeve ndaj grave me mallrat dhe shërbimet e tij	26
Angazhimi i sektorit privat në programet e vetëdijesimit dhe mbështetjen e viktimave	29
MEDIAT DHE PARANDALIMI I DHUNËS NDAJ GRAVE	33
Promovimi i një roli pozitiv të mediave në parandalimin e dhunës ndaj grave	35
Parandalimi i dhunës ndaj grave duke zhdukur stereotipizimin gjinor në raportimet mediatike	37
BASHKËPUNIMI MES QEVERIVE, SEKTORIT PRIVAT DHE MEDIAVE NË PROMOVIMIN E MASAVE PËR PARANDALIMIN E DHUNËS NDAJ GRAVE DHE DHUNËS NË FAMILJE	41
Rritja e numrit të trajnimeve të profesionistëve të mediave për çështje që lidhen me barazinë gjinore dhe dhunën ndaj grave	42
Promovimi i vetërregullimit të mediave dhe rregullimit të përmbajtjes së dhunshme dhe diskriminuese	42
Krijimi i partneriteteve për ta rritur mbulimin medial të barazisë gjinore dhe dhunës ndaj grave	44
Promovimi i bashkëpunimit për edukim medial	45
KONKLU DIMI	49
LISTA KONTROLLUESE	50
BURIMET KRYESORE	55
BIBLIOGRAFIA	58

Hyrje

S sektori privat dhe mediat luajnë rol vendimtar në parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave në format e ndryshme të saj. Punëdhënësit privat dhe publik kanë detyrime ligjore dhe morale, si dhe interes ekonomik për të mbështetur stafin e tyre duke mbrojtur shëndetin dhe sigurinë e tyre dhe duke lehtësuar rreziqet e të gjitha llojeve - të ndërlidhura apo jo me mjedisin e punës. Format e ndryshme të dhunës ndaj grave siç janë ngacmimi seksual, përndjekja dhe dhuna në familje nuk janë vetëm forma serioze të abuzimit të dënuara nga Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje¹ (CETS Nr. 210, më tutje në tekst "Konventa e Stambollit"), por edhe mund të kenë ndikim serioz në performancën e tyre në punë, mungesat në punë dhe mirëqenien e përgjithshme të stafit. Pavarësisht nëse është dhunë që ushtrohet nga një koleg i punës apo dikush nga jashtë mjedisit të punës, kjo ndikon negativisht në vendin e punës.

Kjo vlen për organizatat e mediave si vende pune, por mediat gjithashtu luajnë rol të rëndësishëm edhe në formimin e mendimeve dhe mentaliteteve dhe për këtë arsye mund të kontribuojnë edhe më shumë në parandalimin e dhunës ndaj grave duke formësuar mënyrën si shoqëria i sheh gratë dhe burrat dhe si e kupton dhunën në baza gjinore. Mediat kanë potencial të jashtëzakonshëm për ndryshime në shoqëri. Megjithatë, prania e seksizmit dhe imazhet poshtëruese dhe mënyra si mediat mbulojnë dhe trajtojnë çështje të dhunës ndaj grave gjithashtu mund ta pengojnë ndryshimin. Andaj sektori i mediave është partner jetik në

¹ Këshilli i Evropës (2011), Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje, raport shpjegues, gjendet në www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210.

parandalimin dhe luftimin e të gjitha formave të dhunës ndaj grave.

Duke njohur rolin e rëndësishëm të sektorit privat dhe mediave, neni 17 i Konventës së Stambollit kërkon që shtetet palë ta shfrytëzojnë këtë potencial duke inkurajuar sektorin privat, veçanërisht sektorin e teknologjisë informative dhe mediat që ta trajtojnë çështjen e dhunës ndaj grave dhe të ndihmojnë në formësimin, përpunimin dhe zbatimin e politikave të brendshme dhe të jashtme në këtë fushë.

Qëllimi i këtij punimi është të shpjegojë arsyeshmërinë e angazhimit të sektorit privat dhe mediave në parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe të ofrojë këshilla praktike dhe shembuj të praktikave të mira. Studime të rasteve dhe shembuj janë nxjerrë nga një gamë e gjerë e punëdhënësve dhe organizatave, të cilat demonstrojnë se si intervenimet e ndryshme dhe mekanizmat qeveritar mund të përdoren për të trajtuar efektet e dhunës ndaj grave dhe për ta rritur vetëdijësimin rreth dhunës në baza gjinore. Vëmendje e veçantë u është kushtuar shembujve të masave të marra në bashkëpunim me sektorin privat për ta rritur sigurinë e fëmijëve gjatë përdorimit të mjediseve të informacionit dhe komunikimit, përfshirë mediat të reja sociale që ofrojnë qasje në përmbajtje të natyrës seksuale ose të dhunshme, të cilat mund të jenë të dëmshme.

Fushëveprimi i Nenit 17

Sektori privat është thelbësor për qëllimin e ndryshimit të qëndrimeve të publikut në përgjithësi, tejkalimit të stereotipeve gjinore dhe vetëdijesimit për format e ndryshme të dhunës ndaj grave. Në përpjekje për ta çliruar këtë potencial, neni 17 i Konventës së Stambollit kërkon që shtetet palë të inkurajojnë në mënyrë aktive sektorin privat dhe mediat që të kontribuojnë në parandalimin e dhunës ndaj grave.

Neni 17 - Pjesëmarrja e sektorit privat dhe e mediave

1. Palët do të inkurajojnë sektorin privat, sektorin e teknologjisë informative dhe komunikimit dhe mediat, me respektin e duhur për lirinë e shprehjes dhe pavarësinë e tyre, të marrin pjesë në shqyrtimin dhe zbatimin e politikave dhe të caktojnë udhëzime dhe standarde vetë-rregulluese për të parandaluar dhunën ndaj grave dhe për ta rritur respektimin e dinjitetit të tyre.
2. Palët do të zhvillojnë dhe promovojnë, në bashkëpunim me akterët e sektorit privat, shkathtësitë e fëmijëve, prindërve dhe edukatorëve se si të merren me mjedisin e informacionit dhe komunikimit që siguron qasje në përmbajtje degraduese të natyrës seksuale ose të dhunshme që mund të jenë të dëmshme.

Raporti shpjegues i Konventës së Stambollit tregon se qëllimi i nenit 17 është të inkurajojë një përfshirje më të gjerë të kompanive private dhe mediave në përpjekjet për t'i dhënë fund dhunës me bazë gjinore.

Paragrafi i parë i nenit 17 përmban dy detyrime të ndryshme për shtetet palë. Së pari, ai u kërkon atyre që të inkurajojnë sektorin privat, sektorin e teknologjisë së informimit dhe komunikimit (TIK) dhe mediat për të marrë pjesë në përgatitjen dhe zbatimin e politikave lokale, rajonale dhe kombëtare dhe përpjekjet për ta parandaluar dhunën ndaj grave. Së dyti, ai

i obligon shtetet palë që të inkurajojnë këta sektorë të caktojnë udhëzime dhe standarde vetërregulluese në mënyrë që të forcojnë respektimin e dinjitetit të grave dhe vajzave dhe në këtë mënyrë të kontribuojnë në parandalimin e dhunës në baza gjinore. Për shembull, kompanitë private mund të inkurajohen të krijojnë protokolle ose udhëzime se si të parandalojnë dhunën në vendin e punës dhe të mbështesin viktimat.

Paragrafi 1 i nenit 17 gjithashtu thekson qartë se shtetet palë duhet të respektojnë parimet themelore të lirisë së shprehjes dhe pavarësisë së mediave. Ndonëse standardet ekzistuese, siç është Rekomandimi CM/Rec(2013)1 i Këshillit të Ministrave i vitit 2013 për barazi gjinore dhe media,² dhe korniza ligjore e disa shteteve anëtare përmbajnë dispozita për barazinë gjinore dhe/ose dhunën ndaj grave në përmbajtjen e mediave,³ Neni 17 i Konventës së Stambollit ua atribuon detyrën e parandalimit dhe luftimit të dhunës ndaj grave, përmes mediave të vetë mediat. Organizatat e mediave mund të kontribuojnë në këtë drejtim duke krijuar dhe futur në përdorim mekanizma vetërregullues, kode të brendshme të sjelljes/etikës dhe mbikëqyrjes së brendshme për të promovuar barazinë gjinore; për të luftuar stereotipet gjinore; shmangur reklamimet, gjuhën dhe përmbajtjet seksiste, dhe për t'u përmbajtur nga përdorimi i imazheve poshtëruese të grave duke lidhur dhunën dhe gjininë.

Paragrafi i dytë i nenit 17 kërkon që shtetet palë të bashkëpunojnë me sektorin privat për të pajisur fëmijët, prindërit dhe edukatorët me shkathtësi për t'u marrë me mjedisin e informacionit dhe komunikimit që siguron qasje në përmbajtje degraduese të natyrës seksuale ose të dhunshme. Edhe pse nuk ka dyshim se interneti është burim novator dhe global që u shërben interesave të shumë përdoruesve të tij, ai nuk është gjithmonë mjedis i parrezikshëm dhe i sigurt, i hapur dhe që krijon mundësi për të gjithë pa diskriminim. Shumë aspekte të kontrollit të internetit ende mbesin mjaft të parregulluara, duke siguruar mundësi të panumërta për qasje të lirë, prodhim dhe shpërndarje të mesazheve degraduese për gratë ose vajzat,

² Pika A.1 e Rekomandimit CM/Rec(2013)1 të Komitetit të Ministrave për barazinë gjinore dhe mediat: "Përveç nëse e kanë tashmë, shtetet anëtare duhet ta miratojnë një kornizë të përshtatshme ligjore me qëllim që të sigurojnë respektimin e parimit të dinjitetit njerëzor dhe ndalimin e çdo diskriminimi në bazë të gjinisë, si dhe të nxitjes së urrejtjes dhe të çdo forme të dhunës gjinore në kuadër të mediave."

³ Shih fq. 34.

imazhe seksiste, nxitje ose normalizim të dhunës ndaj grave, si dhe dukuri në rritje të gjuhës seksiste të urrejtjes . Mesazhet dhe imazhet e tilla të përhapura përmes internetit mund të kenë efekt negativ duke i socializuar fëmijët me stereotipe të dëmshme dhe me pranimin e dhunës ndaj grave. Ekzistojnë edhe dëshmi në rritje që tregojnë keqpërdorimin e teknologjisë së re dhe mediave sociale për të shfrytëzuar dhe synuar të rinjtë e prekshëm, përfshirë vajzat, në formë të ngacmimit, përndjekjes, shqetësimeve apo sjelljes kërcënuese. Andaj, ngritja e vetëdijes publike mbi materialet dhe praktikatat e dëmshme në mjediset e informacionit dhe komunikimit dhe programet edukative për fëmijë, prindër dhe edukatorë për përdorim të sigurt të internetit janë thelbësore. Qëllimi i programeve të tilla do të ishte aftësimi i fëmijëve, prindërve dhe edukatorëve për të mbrojtur sigurinë e fëmijëve kur përdorin teknologji të reja informacioni, telefona celularë, tabletë dhe faqe të rrjeteve sociale.

Arsyeshmëria për angazhimin e sektorit privat dhe mediave në parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje

Konventa e Stambollit synon zero tolerancë për dhunën ndaj grave. Ajo kërkon nga shtetet palë që të kriminalizojnë ose në mënyra të tjera të sanksionojnë format e mëposhtme të kësaj dhune: ngacmimin seksual, përndjekjen, martesën e detyruar, gjymtimet e organeve gjenitale femërore, abortin e detyruar, sterilizimin e detyruar dhe dhunën në familje në format e saj të shumta (fizike, seksuale, psikologjike ose ekonomike).⁴ Kjo dërgon një porosi të qartë se dhuna ndaj grave, në të gjitha format e saj, nuk është çështje private. Me që shumë gra që përjetojnë ndonjë prej këtyre formave të dhunës ende vuajnë në heshtje, për shkak të kulturës mbizotëruese të fajësimit dhe turpërimit të viktimave, dhuna shpesh mbetet e pazbuluar.⁵ Sidoqoftë, dhuna ndodh kudo; pasojat e saj ndihen gjithandej, përfshirë sektorin privat.

⁴ Këshilli i Evropës, broshurë informimi për Konventën e Stambollit.

⁵ Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore (2014) ka gjetur se rreth një e katërta e grave viktime të dhunës seksuale nga partneri ose të tjerët në Bashkimin Evropian nuk kanë pranuar të raportojnë sepse ndjeheshin të turpëruara për atë që kishte ndodhur. Deri në 40% të grave që kanë pësuar dhunë fizike ose seksuale nuk i janë drejtuar askujt, qoftë miqve apo familjes.

Në shumë vende evropiane, punëdhënësit kanë përgjegjësi ligjore për të parandaluar ngacmimin seksual në punë⁶ dhe rastet e mundshme gjyqësore mund të kenë ndikim të madh financiar në kompani. Por dhuna ndaj grave ndikon negativisht edhe në vendin e punës dhe në biznese edhe në mënyra të tjera. Kur dhuna, siç është ngacmimi seksual, ndodh në vendin e punës, ajo dëmton në thelb besimin dhe bashkëpunimin që mundësojnë ambiente të shëndetshme pune, dhe kjo dërgon në rezultate më të ulëta ekonomike. Dhuna jashtë punës, veçanërisht dhuna në familje, ndikon në vendin e punës përmes pasojave të saj tek punonjësit e prekur.

Ekziston gjithashtu një lidhje e rëndësishme midis mediave dhe parandalimit të dhunës, pasi raportimi jo-adekuat i dhunës ndaj grave, i nxjerrë jashtë kontekstit, duke i dhënë përparësi senzibilizimit, mund të forcojë stereotipet gjinore që përjetësojnë dhunën në baza gjinore. Në këtë kontekst, standardet jodetyruese të Këshillit të Evropës⁷ dhe kornizat ligjore kombëtare në një numër vendesh evropiane⁸ plotësojnë dispozitat e nenit 17 të Konventës së Stambollit me dispozita më të hollësishme për të parandaluar nxitjen e dhunës ndaj grave dhe gjuhën e urrejtjes seksiste në përmbajtjen mediatike.

Shtetet palë nënshkruese të Konventës së Stambollit janë përgjegjëse për të siguruar që legjislacioni kombëtar, kornizat institucionale dhe politikat adresojnë në mënyrë gjithpërfshirëse dhunën ndaj grave dhe dhunën në familje. Si pjesë e reagimit të tyre gjithpërfshirës, qeveritë gjithashtu duhet të inkurajojnë sektorin privat dhe mediat të njohin veten si kontekste relevante në të cilat mund të adresohet parandalimi i dhunës me bazë gjinore. Kjo mund të bëhet duke treguar që akterët brenda sektorit privat dhe mediat nuk kanë vetëm interes shoqëror dhe përgjegjësi morale për të

⁶ Për shembull, neni 26 i direktivës së BE-së 2006/54/EC (të ndryshuar) mbi zbatimin e parimit të mundësive të barabarta dhe trajtimit të barabartë të burrave dhe grave në çështje të punësimit dhe profesionit përcakton: "Shtetet Anëtare do të inkurajojnë, në përputhje me ligjin kombëtar, marrëveshjet kolektive ose praktikën, punëdhënësit dhe ata që janë përgjegjës për qasje në trajnime profesionale për të marrë masa efektive për të parandaluar të gjitha format e diskriminimit në baza gjinore, në veçanti ngacmimin dhe ngacmimin seksual në vendin e punës, qasjen në punësim, formim profesional dhe promovim".

⁷ Rekomandimi CM/Rec(2013)1 i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare për barazi gjinore dhe media.

⁸ Shembuj të kornizave ligjore kombëtare janë dhënë në kapitullin që fillon në fq. 33.

kontribuar në parandalimin e dhunës, por se kanë edhe avantazhe ekonomike dhe sociale që ata të angazhohen në luftimin e dhunës ndaj grave.

Ndikimi negativ i dhunës ndaj grave në bizneset dhe punonjësit e tyre

Së pari, punëdhënësit mund të vetëdijesohen për shkallën e ndikimit që dhuna ndaj grave ka në vendet e punës: për shembull, 45% deri 55% e grave në Bashkimin Evropian raportojnë se kanë përjetuar një formë të ngacmimit seksual në vendin e punës (Agjencia për të Drejtat Themelore 2014). Në Mbretërinë e Bashkuar, vlerësohet se çdo vit më shumë se 20% e grave të punësuar marrin pushim nga puna për shkak të dhunës në familje. Si pasojë e drejtpërdrejtë e këtij abuzimi, 2% e këtyre grave madje humbin punën e tyre (Walby S. *et al.* 2004, fq.38).

Së dyti, po kuptohet përherë e më shumë se dhuna në familje ndikon në aftësinë e një individi për të përmbushur përgjegjësitë e tij/saj profesionale. Punonjësit jo vetëm që sjellin një pjesë të vetes në punën e tyre, por çdo aspekt i jetës së tyre i shoqëron ata në vendin e punës. Shëndeti dhe mirëqenia e mirë janë faktorët kryesorë për t'ua mundësuar individëve të hyjnë dhe të mbeten në tregun e punës. Hulumtimet tregojnë se mirëqenia e punëtorëve është e rëndësishme edhe për produktivitetin e biznesit dhe rritjen ekonomike (McKee M. *et al.* 2012; Marmot M. 2010). Një mjedis i shëndetshëm pune në aspektin psikosocial, që është këshillues, mbështetës dhe fleksibil, mund t'ua mundësojë punonjësve të jenë më të motivuar, fitimprurës dhe mbi të gjitha, të ndihmojnë në arritjen e një performancë më të mirë të organizatës. Mirëqenia e personelit kontribuon në produktivitet më të madh dhe pjesëmarrje më të lartë të forcës punëtore, duke ulur në të njëjtën kohë kërkesat e ardhshme për kujdes shëndetësor (HAPI 2012).

Për më tepër, dhuna nuk ka vetëm efekte negative tek individi, por ka edhe implikime të konsiderueshme për kolegët e punës që mund të përfshihen për të ndihmuar apo vetëm duke qenë dëshmitarë të një veprimi të dhunës, qoftë të kryer nga një koleg, klient ose i huaj. Punonjësit e abuzuar vuajnë, por edhe kolegët mund të preken drejtpërsëdrejti ose tërthorazi.

Në nivel organizativ, ndjenja e të mos qenit në gjendje për të ofruar ndihmë mund të shkaktojë zhgënjim brenda organizatës (Pattison G. 2006). Dhuna mund të ndikojë në kohezionin shoqëror të mjedisit të punës dhe mënyrën e organizimit të punës (Johnson PR dhe Gardner S. (2000), fq. 197-203). Ajo ndikon negativisht në motivimin dhe angazhimin e stafit, besnikërinë ndaj ndërmarrjes, klimën e punës, imazhin publik, madje edhe hapjen ndaj inovacionit dhe thellimit të njohurive. Për më tepër, dhuna në punë mund të përfshijë shkatërrimin e pronës dhe rastet gjyqësore nga ngacmimidhe dhuna mund t'i japë kahje tjetër apo ta shterojë buxhetin e një kompanie. Nëse rastet gjyqësore humben ose nëse arrihen marrëveshje, mund të ketë implikime të drejtpërdrejta financiare.

Së treti, kostot sociale dhe ekonomike të dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe dhunës në familje janë të larta, jo vetëm për viktimat, por edhe për shoqërinë dhe sektorin privat në formën e kostove ekonomike dhe humbjes së parashikuar ekonomike për shkak të mungesave nga puna. Është e vështirë të gjendet një shifër e saktë dhe sistematike e kostonë së dhunës në familje nëpër vendet anëtare për shkak të dallimeve të mëdha në përkufizime, metodologji për mbledhjen e të dhënave dhe publikimin e rezultateve. Megjithatë, janë bërë disa përpjekje për të vlerësuar kostot e dhunës ndaj grave në Evropë. Instituti Evropian për Barazi Gjinore (EIGE) vlerëson se kostoja e dhunës me bazë gjinore për vendet anëtare të BE-së tejkalon 200 miliardë euro në vit (Instituti Evropian për Barazi Gjinore 2014). Kjo përfshin humbjen e prodhimit ekonomik; ofrimin e shërbimeve, përfshirë ndihmën shëndetësore, ligjore, sociale dhe të specializuar; dhe ndikimin personal (fizik dhe emocional) të viktimeve. Një studim tregon se vetëm në Mbretërinë e Bashkuar, kostoja totale vjetore e dhunës në familje për shtetin, punëdhënësit dhe viktimat është rreth 16 miliardë funta (Walby S. 2009). Prodhimi i humbur ekonomik dhe humbjet për punëdhënësit përbëjnë rreth 1.8 miliardë funta në vit (Coy M. dhe Kelly L. 2011). Kjo është kostoja e sëmundjes, mungesave, produktivitetit të humbur, largimit të hershëm nga puna, mbërritjes vonë, qarkullimit dhe shëndetit të keq. Vlerësohet se rreth gjysma e kostove të mungesave për shkak të sëmundjeve të tilla bartet nga punëdhënësi dhe gjysma tjetër nga individit për pagat e humbura.

Andaj është thelbësore që dhuna ndaj grave dhe dhuna në familje të shihen si serioze, të identifikueshme dhe të parandalueshme edhe nga sektori privat. Për këtë qëllim, shtetet palë mund të ndërmarrin një varg masash për të motivuar punëdhënësit të interesohen për të përmirësuar dhe mbrojtur shëndetin, sigurinë dhe mirëqenien e punonjësve të tyre, si pjesë e standardeve, politikave dhe strategjive të tyre të biznesit dhe menaxhimit. Shembuj të masave të tilla janë dhënë në pjesën e mëposhtme dhe në listën e kontrollit në fund të këtij punimi.

Lidhja midis portretizimit të grave dhe burrave nga mediat, riprodhimi nga ana e tyre i stereotipeve gjinore dhe dhunës ndaj grave

Mediat janë më shumë se vetëm pasqyrë e shoqërisë ose mjedise neutrale të komunikimit.⁹ Përmes raportimeve dhe përfaqësimeve të tyre, mediat krijojnë kuptime dhe tema dhe në mënyrë aktive formësojnë mendime, qëndrime, perceptime dhe ide. Në fakt, me përparimin e teknologjisë, mediat tani luajnë rol edhe më të madh në socializimin e individëve si asnjëherë më parë. Mediat janë pjesë përbërëse dhe konstante e jetës së përditshme të njerëzve.

Mediat mund ta forcojë gjendjen ekzistuese duke përjetësuar stereotipe gjinore dhe qëndrime që mbështesin dhunën ndaj grave. Seksizmi, trivializimi i dhunës ose hiperseksualizimi i grave që mund të gjenden në media, përfshirë mediat sociale, dhe reklamimi madje mund edhe ta përkeqësojë dhunën ndaj grave. Stereotipizimi gjinor dhe dhuna ndaj grave janë të lidhur ngushtë. Idetë në lidhje me inferioritetin e grave, nocionet e të drejtës mashkullore, ose pikëpamjet e paracaktuara të seksualitetit femëror ose mashkullor ndikojnë ndjeshëm në sjelljen dhe justifikojnë përdorimin e dhunës ndaj grave si formë kontrolli. Për më tepër, mediat luajnë rol kryesor në prodhimin dhe shpërndarjen e imazheve të grave dhe burrave, të cilat ndikojnë ndjeshëm në perceptimin e publikut për të dy gjinitë dhe rolet gjinore.

Në të njëjtën mënyrë, mediat mund t'u kontribuojnë ndryshimeve në

⁹ Këshilli i Evropës (2013) "Mediat dhe imazhi i grave".

shoqëri duke promovuar zero tolerancë për dhunën ndaj grave. Ato mund të promovojnë imazhe të baraspeshuara të grave dhe burrave dhe të ndihmojnë në rritjen e vetëdijes për dhunën ndaj grave dhe dhunën në familje dhe mënyrat si sektorë të ndryshëm të shoqërisë mund të veprojnë për ta parandaluar këtë dhunë dhe për të mbështetur viktimat. Shembuj se si mediat mund të angazhohen në parandalimin e dhunës ndaj grave janë dhënë në kapitullin për Mediat dhe parandalimin e dhunës ndaj grave (fq. 27).

Si të angazhohet sektori privat në parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje

Kur të dizajnohen masat për ta mbështetur angazhimin e sektorit privat në parandalimin e dhunës ndaj grave, është e rëndësishme të adresohen rolet e ndryshme që mund të ketë: si punëdhënës, por po aq e rëndësishme edhe si formues i qëndrimeve dhe perceptimeve, si reklamues ose prodhues i mallrave dhe shërbimeve dhe si anëtar i komunitetit më të gjerë. Ekzistojnë mundësi për të ndërmarrë veprime për të parandaluar dhunën ndaj grave ose për ta përjetësuar dhunën ndaj grave në të gjitha këto role. Kjo pjesë ilustron se si sektori privat mund të ketë ndikim në dhunën ndaj grave dhe, anasjelltas, se si dhuna ndaj grave ndikon në sektorin privat. Një varg zgjidhjesh praktike janë diskutuar dhe ilustruar me shembuj të praktikës së mirë se çka mund të bëjnë bizneset për ta përmirësuar situatën.

Përfshirja e sektorit privat në rolin e punëdhënësit

Në shumicën e vendeve evropiane, kornizat ligjore kombëtare përmbajnë dispozita mbi rolin e punëdhënësve në lidhje me parandalimin dhe eliminimin e ngacmimit seksual në punë.¹⁰ Këto përfshijnë caktimin e procedurave specifike dhe personat e kontaktit brenda departamenteve të

¹⁰ Shih shënimin 5 për nenin 26 të direktivës së BE 2006/54 / EC, op. cit. Veç kësaj, sipas Raportit nga ILO *Ngacmimet seksuale në punë, reagimet kombëtare dhe ndërkombëtare*, "Ligjet e ngacmimit seksual në shumicën e juridiksioneve parashohin detyra për punëdhënësit. Disa ua ngarkojnë obligimin për të reaguar ndaj incidenteve të ngacmimit", shiko Bibliografinë.

burimeve njerëzore, dhe shpesh përpilimi i tyre bëhet nga sindikatat. Megjithatë, siç sugjerohet nga Konventa e Stambollit, ka mënyra shtesë përmes të cilave sektori privat mund të ndërhyjë dhe të luajë rol për të parandaluar dhunën ndaj grave, përfshirë dhunën që ndodh jashtë vendit të punës.

Sigurimi i informacioneve për trajnime lidhur me dhunën ndaj grave

Hapi i parë për punëdhënësit që dëshirojnë të marrin pjesë në parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje mund të jetë ngritja e vetëdijes për këtë çështje midis punonjësve të tyre. Pasi që dhuna me bazë gjinore merret lehtësisht si temë tabu, punonjësit mund ta kenë të vështirë të flasin për dhunën dhe ata jo gjithmonë mund të dinë se si të bisedojnë për këtë. Kështu, punëdhënësit kanë mundësinë t'i japin stafit të tyre "lejen", si dhe informacione, të flasin për dhunën në vendin e punës. Andaj edukimi i stafit mund të përfshijë trajnime se si të diskutohet dhuna në baza gjinore si në vendin e punës ashtu edhe në komunitet. Trajnimi mund të përfshijë gjithashtu interpretimin e shenjave të problemeve, si dhe diskutime se çfarë të bëhet e çfarë to mos bëhet nëse ekziston arsye për të besuar se një koleg është përballur me dhunë në shtëpi ose në vendin e punës. Emërimi i ambasadorëve të nivelit të lartë brenda organizatës për të përfaqësuar kauzën e parandalimit gjithashtu tregon se lufta kundër dhunës ndaj grave është e rëndësishme dhe shqetësuese për të gjithë.

Në Mbretërinë e Bashkuar, kompania KPMG ka punuar për ngritjen e vetëdijes së stafit të tyre për dhunën në familje. Qëllimi ka qenë që të kultivohet një mjedis profesional në të cilin punonjësit që po përjetojnë abuzim të mund të shprehin problemet e tyre. Për të bërë publike pozicionin zyrtar të kompanisë, politika e saj e brendshme e mbështetjes është postuar në intranet të kompanisë. Intraneti po ashtu ofron informacione rreth mbështetjes në dispozicion dhe procedurës për të aplikuar. Për më tepër, menaxherët e linjës trajnohen për të zhvilluar vetëbesimin e tyre për t'u marrë si me abuzuesit ashtu edhe me viktimat e dhunës në familje. Një lidhje midis produktivitetit të biznesit dhe dhunës në familje bëhet duke lidhur mbështetjen dhe parandalimin me menaxhimin e performancës në organizatë.

Edukimi rreth dhunës me bazë gjinore do t'i mundësojë stafit ta kuptojnë se parandalimi i dhunës dhe mbështetja e viktimave mund të kenë rëndësi edhe brenda kompanisë. Pasi punonjësit ta kuptojnë më mirë çështjen ata janë më të gatshëm të ndihmojnë dhe kontribuojnë në politikat e brendshme të kompanisë. Sistemet e brendshme të biznesit për mbështetje të punonjësve të rrezikuar nga dhuna mund ta bëjnë ndryshimin dhe nuk është e nevojshme të jenë të shtrenjta - ato mund të mbështeten në burimet ekzistuese brenda organizatës. Është e rëndësishme të ndërtohet bazë e mirëbesimit mes punonjësve dhe organizatës. Menaxherët dhe kolegët e besueshëm mund të ndihmojnë në këtë detyrë, pasi punonjësit që janë përballur me dhunën mund të hapen dhe ta diskutojnë rastin e vet më lehtë me dikë që e njohin, sesa me një të huaj ose një agjent të organeve të rendit. Kështu trajnimet mund të përfshijnë edhe përgatitjen e punonjësve për t'u ofruar "ndihmën e parë psikologjike" viktimave të dhunës brenda organizatës së tyre.

Për më tepër, punëdhënësit mund të zbusin kostot ekonomike dhe afariste të dhunës në familje në vendin e punës duke marrë rol aktiv në parandalimin e dhunës. Dhuna ndaj grave duhet të shihet si çështje e sigurisë në vendin e të punës. Organizata mund të informojë stafin për linjat e ndihmës dhe shërbimet në dispozicion. Për shembull, në kompaninë spanjolle HC Energía kjo bëhet duke siguruar informacione në intranetin e kompanisë për ngacmimin seksual dhe përndjekjen dhe për mënyra të ndryshme të raportimit të tyre në përputhje me dispozitat e ligjit spanjoll 3/2007 (Komisioni Evropian (2012), fq. 258-259). Edhe informacione rreth këshillimit dhe mbështetjes profesionale për viktimat e dhunës me bazë gjinore janë në dispozicion në Intranet të kompanisë.

Sigurimi i informacionit mbi dhunën në familje: Milbank, Tweed, Hadley & McCloy LLP and Wragge & Co. LLP (United Kingdom/International)

Ndërhyrja: Këto dy kompani ligjore ndërkombëtare janë angazhuar në një varg nismash për të adresuar dhunën në familje në vendin e punës, pasi janë bërë anëtare të Aleancës së Korporatave kundër Dhunës në Familje. Për të rritur vetëdijesimin rreth dhunës në familje në vendin e punës, janë vendosur posterë nëpër tualete. Kjo u jep punonjësve mundësi që të lexojnë informacionet në një mjedis të sigurt, privat i cili ua mundëson viktimave potenciale të dhunës të kuptojnë se ajo që po ndodh me ta është e papranueshme dhe se ndihma është në dispozicion. Posterët kanë pjesë informative që mund të shkëputen me numër telefonues për ndihmë falas 24-orëshe që punonjësit mund ta marrin me vete në mënyrë diskrete. Në faqet e internetit të kompanive ka lidhje me faqet e internetit të cilat ofrojnë ndihmë dhe mbështetje të mëtejshme praktike për viktimat. Materiali në intranet përmban edhe informacione se çfarë të bëni nëse një punonjës mendon se ata ose dikush që ata e njohin mund të jetë abuzues. Ekipet e burimeve njerëzore dhe menaxherët kryesorë në firma kompani janë të trajnuar se si të identifikojnë shenjat kur dikush mund të jetë viktimë e dhunës në familje, çfarë të bëjë dhe çfarë të mos bëjnë. Janë trajnuar edhe recepsionistët dhe rojet e sigurisë si të merren me abuzuesit që përpiqen të kontaktojnë viktimat në punë. Punonjësit mund të shoqërohen deri te makinat e tyre, taksi, autobusi ose treni nëse janë duke u ndjekur.

Rezultatet: Vetëdijesimi i shtuar për dhunën në familje në vendin e punës ka çuar në rritjen e gatishmërisë së njerëzve për ta diskutuar problemin. Pasi që menaxherët janë trajnuar për adresimin e çështjes, janë rritur edhe raportimet e dhunës në baza gjinore të të gjitha llojeve brenda firmave. Posterët në tualete duket se kanë qenë veçanërisht të efektshëm. Në Intranet, faqet mbi dhunën në familje vizitohen 20-25 herë në muaj nga punonjësit që qëndrojnë më gjatë se mesatarja në faqe, gjë që tregon se ata po lexojnë informacionin. Disa raste të dhunës në familje madje janë raportuar në departamentin e burimeve njerëzore.

Mësimet e nxjerra: Edukimi dhe informimi janë mjete të rëndësishme për t'i bërë punonjësit ta kuptojnë se sa aktual është problemi i dhunës në familje në shoqëri, madje edhe brenda kompanisë. Hulumtimet dhe të dhënat e qeverisë kanë qenë të dobishme në rritjen e vetëdijes midis anëtarëve të stafit. Është e rëndësishme të kontribuohet në të kuptuarit se dhuna në familje është problem shumë i përhapur, ndonëse i fshehur.

Si funksionon kjo qasje për të parandaluar dhunën: Duke rritur vetëdijesimin dhe duke marrë masa aktive për të tejkaluar dhunën në familje, çështja bëhet e dukshme brenda kompanisë. Kjo dukshmëri e shtuar krijon një mjedis sigurie dhe besimi në të cilin punonjësit ftohen të reflektojnë mbi gjendjen e tyre personale, ose të të tjerëve, në rrethinat e tyre. Ata bëhen të vetëdijshëm për të drejtat e tyre dhe natyrën strukturore të dhunës në familje si çështje sociale përtej situatës së tyre individuale. Informacione se ku të kërkohet ndihmë dhe mbështetje janë në dispozicion si të viktimave ashtu edhe të ushtruesve të dhunës në familje.

Parandalimi i dhunës dhe ofrimi i mbështetjes për viktimat brenda organizatës gjithashtu mund të integrohen në skemën e përfitimeve të punonjësve. Shëndeti dhe mirëqenia e stafit mund të përcillen me anketime në internet dhe kontrolle shëndetësore. Mbështetja psikologjike, mjekësore, ligjore dhe ekonomike mund të vihet në dispozicion të viktimave të dhunës me bazë gjinore, siç është rasti në Red Eléctrica de España. Kjo kompani spanjolle mbulon shpenzimet e bëra për shkak të dhunës në baza gjinore të pësuar nga punonjësit e saj deri në një shumë prej 600€ në muaj për një periudhë deri në gjashtë muaj. Duhet të theksohet se programet e ndihmës së brendshme mund të zgjedhin që të përqendrohen jo vetëm te viktimat dhe të mbijetuarit e abuzimit, por edhe te autorët, të cilët mund të jenë të pranishëm brenda organizatës.

Lehtësirat dhe partneritetet që sektori privat të angazhohet në luftimin e dhunës ndaj grave

Me gjithë nismat ekzistuese dhe praktikat e mira, sektori privat bëhet lehtë ajo hallka që mungon në zinxhirin e luftimit të dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje.

Meqenëse mbështetja financiare nuk është gjithmonë në dispozicion, mbështetja dhe udhëheqja politike nga qeveria, krahas lehtësirave, janë të nevojshme për të inkurajuar angazhimin e sektorit privat në parandalimin e dhunës, siç parashikohet nga Konventa e Stambollit.

Si pasojë e rezistencës së krijuar nga bindjet e kompanive se në organizatat e tyre nuk ushtrohet dhunë, zyrtarët e sektorit privat duhet të ndihmohen ta kuptojnë se pse ata duhet të përfshihen në luftën kundër dhunës me bazë gjinore, si dhe si të bashkërendohen dhe ta përfshijnë këtë çështje në politikën e tyre të stafit. Prandaj, informimi i sektorit privat me të dhëna të thukëta për shpeshtësinë dhe kostot e dhunës ndaj grave; se si njerëzit preken nga dhuna me bazë gjinore në vendin e punës; në çfarë mase kjo ndikon negativisht në biznes, produktivitetin dhe rritjen ekonomike; kështu strategjitë qeveritare për ta parandaluar atë si dhe lehtësirat (kur ka) janë mjete të rëndësishme për qeveritë në përfshirjen e sektorit privat në parandalimin e dhunës. Bizneset mund të mos kenë gjithmonë qasje në informacione rreth praktikave më të mira, por ato mund të jenë një vend efektiv për të zbatuar politikat e parandalimit të dhunës.

Për të caktuar lehtësira, qeveritë dhe organizatat e tjera gjithashtu mund të ofrojnë zbritje tatimore, të krijojnë skema shpërblimesh ose të prezantojnë etiketa të barazisë gjinore për të stimuluar parandalimin e dhunës në sektorin privat. Politika të tilla ekzistojnë në vende të ndryshme, megjithëse ato kanë tendencë të përqendrohen në barazinë gjinore në përgjithësi, e jo posaçërisht në dhunë.¹¹ Në nivel global, Parimet e Fuqizimit të Grave -

¹¹ Në Belgjikë, çmimi Wo.Men@Work u ndahet kryeshefave ekzekutivë të cilët punojnë më së shumti për të arritur barazinë gjinore brenda kompanisë së tyre me seli në Belgjikë www.womenatworkaward.be/concept. Në Gjeorgji, UNDP ka krijuar një Shpërblim për Barazi Gjinore për të shpërblyer kampionët e barazisë gjinore në sektorin privat www.ge.undp.org/content/georgia/en/home/presscenter/pressreleases/2015/07/06/gender-equality-in-business-and-politics.html.

Barazia nënkupton Punë (global),¹² një iniciativë e përbashkët e UN Women dhe UN Global Compact, kërkon angazhimin e sektorit privat dhe shpërblen bizneset për punën e tyre për të drejtat e grave. Parimet përvijojnë shtatë hapa për biznesin se si të fuqizohen gratë në vendin e punës, treg dhe në komunitet. Parimi 3 ka të bëjë me "Sigurimin e shëndetit, sigurisë dhe mirëqenies së të gjithë punëtorëve gra dhe burra". Ndonëse ky parim nuk përmend në mënyrë specifike eliminimin e dhunës ndaj grave, megjithatë është hapi i parë për të rritur vetëdijesimin për dhunën në punë dhe për udhëheqësit e bizneseve nga të gjitha vendet dhe sektorët për të demonstruar udhëheqje dhe angazhim për ta avancuar barazinë midis grave dhe burrave.

Mund të bëhen përpjekje edhe duke përdorur lehtësira që lidhen me prokurimin publik: Për shembull, në Francë, ndërmarrjet që nuk respektojnë dispozitat e ligjit të vitit 2014 për barazinë të njëmendtë mes grave dhe burrave mund të përjashtohen nga prokurimi publik.¹³

Veç kësaj, përmes organizimit të tryezave të rrumbullakëta dhe ndërtimin e rrjeteve, mbështetja e qeverisë gjithashtu mund të ofrojë një lidhje mes sektorit publik, sektorit privat dhe organizatave joqeveritare (OJQ), e cila në rastin ideal mund të çojë në zhvillimin e partneriteteve publiko-private. OJQ-të, sidomos ato që punojnë posaçërisht kundër dhunës ndaj grave, kanë një ekspertizë që mund të jetë e dobishme për sektorin privat për të rritur vetëdijesimin dhe krijimin e partneriteteve lokale. Për shembull, OJQ-të mund të ndërhyjnë brenda ndërmarrjeve për të rritur vetëdijesimin e stafit për ngjarje të veçanta siç është Dita Ndërkombëtare për Eliminimin e Dhunës ndaj Grave.

¹² Më shumë informacion mund të gjeni në www.weprinciples.org.

¹³ Loi du 4 août 2014 sur l'égalité réelle entre les femmes et les hommes (France), gjendet në: www.gouvernement.fr/action/la-loi-pour-l-egalite-reelle-entre-les-femmes-et-les-hommes.

Krijimi i skemave të mbështetjes së kolegëve për të parandaluar dhunën përmes shërbimeve të synuara dhe shkëmbimit të përvojave: Aleanca e Korporatave kundër Dhunës në Familje¹⁴ (MB)

Ndërhyrja: Aleanca e Korporatave kundër Dhunës në Familje (CAADV) siguron një rrjet për kompanitë që dëshirojnë të adresojnë nevojat e punonjësve që përjetojnë, kryejnë dhe dëshmojnë dhunën në familje. Aleanca u ofron anëtarëve të saj programe trajnimi, shërbime dhe mbështetje, si dhe mjete nga biznesi në biznes për zhvillimin e politikave të dhunës në familje brenda organizatës së tyre.

Rezultatet: CAADV mbështet kompanitë anëtare dhe joanëtare për të vepruar në lidhje me zbulimet e dhunës në familje nga punonjësit; për shembull, në vitin 2013 kishte 18 raste të vetëzbulimit dhe të mbështetjes pasuese. Aleanca ka aktualisht mbi 50 anëtarë dhe punëdhënës të filialeve, duke arritur mbi 5 milion të punësuar në sektorin privat, publik dhe atë vullnetar. Aleanca ka siguruar trajnim të akredituar drejtpërsëdrejti për mbi 10,000 punonjës, jo për t'u bërë këshilltarë por për të identifikuar shenjat paralajmëruese dhe për të ndërmarrë veprime.

Mësimet e nxjerra: Shembulli i CAADV tregon potencialin për të ofruar shërbime të synuara dhe për ndërtimin e rrjeteve të punëdhënësve dhe gjetjen e aleatëve me qëllim të shkëmbimit të përvojave dhe praktikave të mira në lidhje me parandalimin e dhunës.

Si funksionon kjo qasje për të parandaluar dhunën: CAADV ofron procedura praktike, përgatitje dhe zbatim të politikave më të mira praktike, hulumtime dhe njohuri mbi këtë çështje për anëtarët e saj. CAADV vepron si skemë e mbështetjes së kolegëve mes bizneseve, në mënyrë që ato të kontribuojnë në parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje.

¹⁴ www.caady.org.uk/.

Duhet të pranohet edhe rëndësia e sindikatave për futjen në agjendë të parandalimit të dhunës ndaj grave. Sindikatat mund të jenë një partner jetik, si dhe forum për shkëmbimin e ideve dhe vizioneve për mënyrat e luftimit të dhunës me bazë gjinore nga perspektiva e sektorit privat.¹⁵

Adresimi i dhunës me bazë gjinore si shkelje e të drejtave të njeriut duhet të jetë domosdoshmëri e të gjithë vendimmarrësve si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat. Sektori privat mund të luajë rol të rëndësishëm në trajtimin e problemeve që lidhen me dhunën me bazë gjinore për shkak të fleksibilitetit të tij. Duke respektuar kornizat kombëtare dhe ndërkombëtare, sektori privat mund të dizajnojë dhe zbatojë politikat dhe masat e veta kundër dhunës, dhe mund ta bëjë këtë shpejt. Kur të bëhet kjo, është e rëndësishme të gjendet baraspesha e duhur mes interesave të biznesit dhe efikasitetit të masave të vendosura për të adresuar çështjen e dhunës me bazë gjinore. Kjo është e dukshme në përdorimin e terminologjisë dhe diskursit. Në sektorin privat, gjuha e biznesit, përfshirë shprehje si "prodhim" dhe "produktivitet", ka të ngjarë të paraqitet në diskursin e dhunës me bazë gjinore, ndërsa diskursi publik do të përqendrohet më shumë në dhunën ndaj grave, si shkelje e të drejtave të njeriut.

Përfundimi i dhunës në baza gjinore është qëllimi përfundimtar dhe në këtë drejtim qeverit duhet të inkurajojnë bizneset të përafrojnë masat e tyre me politikat publike dhe të marrin pjesë në parandalimin e dhunës duke siguruar informacione se si mirëqenia e punonjësve mund të lidhet me avantazhe ekonomike dhe rezultate më të mira të biznesit, për shembull duke zvogëluar mungesat e punëtorëve dhe rritur produktivitetin. Fundja, sfida e angazhimit të sektorit privat në parandalimin e dhunës me bazë gjinore dhe mbështetjen e viktimave qëndron në gjetjen e një emëruesi të përbashkët, i cili lidh vizionet, burimet dhe terminologjinë e sektorit publik, atij privat e sektorëve të tjerë, ndërsa siguron zbatimin e standardeve në lidhje me adresimin e dhunës ndaj grave.

¹⁵ Shih, për shembull, Raporti i 8 Marsit i Konfederatës Sindikale Evropiane për vitin 2014 përqendrohet në strategjitë e sindikatave për të parandaluar dhunën ndaj grave: www.etuc.org/sites/www.etuc.org/files/other/files/etuc_8th_march_survey_2014_en_eh.pdf.

Sektori privat si formësues i qëndrimeve ndaj grave me mallrat dhe shërbimet e tij

Kur bëhet fjalë për parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, sektori privat luan rol të rëndësishëm edhe si formësues i qëndrimeve. Për të ndryshuar qëndrimet ndaj dhunës në baza gjinore, është e nevojshme edhe mbështetja nga sektori privat pasi ai mund të ketë ndikim të rëndësishëm në normat kulturore dhe sociale. Në njërën anë, bizneset mund të kontribuojnë në trivializimin e dhunës ndaj grave duke e lidhur marketingun dhe shitjen me pakicë të mallrave dhe shërbimeve me dhunën. Në anën tjetër, duke shmangur verbërinë dhe stereotipizimet gjinore dhe/ose duke promovuar në mënyrë aktive mesazhe me ndjeshmëri gjinore, kompanitë mund të promovojnë barazinë dhe jodhunën, si pjesë e politikave të tyre për mallrat dhe shërbimet dhe të përgjegjësisë së tyre shoqërore si korporatë. Për shembull, punonjësit në shërbimin të klientëve mund të aftësohen dhe pajisen me informacione se si të merren me situata kur hasin klientë të cilët përballen me dhunën me bazë gjinore. Në këtë mënyrë, anëtarët e stafit janë në gjendje t'u ofrojnë klientëve informacione dhe t'i drejtojnë ata te shërbimet e ekspertëve, pa qenë e nevojshme që ata vetë të jenë ekspertë për këtë çështje.

Ekziston rreziku që dhuna ndaj grave të normalizohet nga sektori privat dhe tregu kur imazhet e dhunës fizike dhe seksuale përdoren për të shitur dhe reklamuar produkte dhe shërbime. Ky objektifikim dhe viktimizim i grave ka ndikim tek individët në nivel shoqëror duke ndikuar në perceptimin e burrave dhe grave për dhunën, seksualitetin dhe rolet gjinore. Hulumtimet sugjerojnë që burrat bëhen më pasivë dhe pranojnë dhunën ndaj grave pas ekspozimit ndaj reklamave të dhunshme seksuale (Capella ML *et al.* 2010). Kur dhuna me bazë gjinore është e lidhur me shitjen e një malli ose shërbimi, atëherë nuk shitet vetëm malli ose shërbimi, por edhe një qëndrim pranues ndaj dhunës. Imazhi i dhunës ndaj grave si diçka normale, e justifikuar, e ligjshme apo edhe e dëshirueshme, rrezikon që sjellja agresive ndaj grave të jetë më e dukshme dhe e pranuar nga shoqëria.

Ekziston një nevojë urgjente për të tregtuar mallra dhe shërbime pa përdorur stereotipe gjinore ose referenca për dhunën fizike dhe seksuale.

Sot, një shumëllojshmëri produktesh dhe shërbimesh, duke filluar nga moda dhe makinat e deri te hotelet dhe restorantet, shiten duke përdorur imazhe të dhunës fizike dhe seksuale të drejtuara ndaj grave. Këto lloje të reklamave dhe strategjive të marketingut përdorin imazhin e grave duke erotizuar dhunën, shpesh duke e paraqitur atë si diçka seksi, magjepsëse dhe në trend. Në vitin 2007, një reklamë nga ndërmarrja e veshjeve Dolce&Gabbana, që paraqiste një burrë pa këmishë duke mbajtur poshtë vetes një grua, shkaktoi zemërim dhe eventualisht u tërhoq.

Shumë brende të tjera po ashtu janë akuzuar për referenca të dhunës ndaj grave në tregun e produkteve dhe shërbimeve të tyre.

Për më tepër, duhet të theksohet se vetë mallrat dhe produktet mund t'i kontribuojnë një pasqyre të shtrembëruar të dhunës ndaj grave dhe roleve gjinore ose të përdoren për të ushtruar dhunë. Shembuj mund të gjenden në veçanti në sektorin e TIK-ut. Pajisjet GPS për gjurmimin e vendndodhjes së telefonave celularë janë mjete të përkryera për përndjekësit, siç janë edhe aplikacionet me telefona të mençur që mundësojnë gjurmimin e vendndodhjes së një personi duke përdorur numrin celular. Në të njëjtën mënyrë, video lojërat, si *RapeLay* kanë në qendër personazhe meshkuj që ndjekin dhe përdhunojnë gra, lidhin mashkullin me epërsinë mashkullore dhe shtypjen e dhunshme të grave.¹⁶

Me qëllim apo pa qëllim, ky lloj modeli i produktit ka ndikim në mënyrën se si dhuna ndaj grave perceptohet nga shoqëria. Sipas hulumtimit, burrat që kanë luajtur video lojëra që përmbajnë personazhe të seksualizuara femra ndjenin më pak empati për viktimat e ngacmimit seksual dhe kishin më shumë të ngjarë të fajësonin viktimën (Dill KE et al. 2008). Në lidhje me këtë, duhet theksuar se neni 17 i Konventës së Stambollit gjithashtu parasheh detyrim për qeveritë që të zhvillojnë dhe promovojnë, në bashkëpunim me sektorin privat, aftësitë e fëmijëve, prindërve dhe edukatorëve se si të merren me përmbajtje degraduese të natyrës seksuale ose të dhunshme në mjedisin e informacionit dhe komunikimit.

¹⁶ Për më shumë informacione në lidhje me përfaqësimin e karaktereve femra në video lojëra, shih: www.youtube.com/watch?v=QC6oxBLXtkU&feature=youtu.be.

Sidoqoftë, kompanitë gjithashtu mund të zgjedhin të përdorin mallrat dhe shërbimet e tyre për ta parandaluar dhunën. Parandalimi i dhunës ndaj grave dhe kontributi në mbështetjen e viktimave madje mund të bëhen pjesë e brendit të kompanisë. Në disa raste, vetë produkti, përmes dizajnit të tij, shërben për qëllime të parandalimit të dhunës, si në rastin e Vodafone TecSOS.¹⁷ Ky telefon celular është zhvilluar nga Fondacioni Vodafone në bashkëpunim me Kryqin e Kuq Spanjoll dhe është krijuar për të siguruar mbrojtje për viktimat e dhunës në familje. Telefoni ka një buton që aktivizon kontaktin e menjëhershëm me shërbimet e urgjencës, duke siguruar detaje për vendndodhjen e viktimës dhe duke filluar incizimin e aktivitetit në afërsi të tij. Pajisja celulare është përdorur nga më shumë se 30,000 gra në Spanjë, Itali, Portugali, Hungari, Irlandë dhe Mbretëri të Bashkuar.

Duke pasur parasysh ndikimin që sektori privat ka si formësues i qëndrimeve rreth dhunës ndaj grave, ekziston nevoja që qeveritë të promovojnë përfshirjen e atyre që punojnë në sektorin privat në kapërcimin e verbërisë dhe stereotipizimeve gjinore. Qeveritë duhet të ndërmarrin veprime për ta inkurajuar sektorin privat për të shmangur përdorimin e përmbajtjes seksiste, të dhunshme dhe të dëmshme në dizajnin dhe marketingun e mallrave dhe shërbimeve. Një numër i shteteve anëtare veçse kanë miratuar një kornizë rregulatore në lidhje me përmbajtjen e reklamave dhe kanë krijuar organe të pavarura përgjegjëse për shikimin e reklamave nga pikëpamja etike, duke përfshirë çështje që lidhen me të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore, dhe të cilat gjithashtu mund të pranojnë ankesa nga publiku.¹⁸

Mund të caktohen edhe lehtësira për të stimuluar zotime të korporatave për ta marrë përsipër përgjegjësinë sociale për t'i përfshirë çështjet gjinore dhe/ose dinjitetin e grave. Kjo mund të bëhet ose përmes angazhimeve të kompanive individuale ose duke bindur sektorin e biznesit të angazhohet në zhvillimin e standardeve etike në lidhje me barazinë gjinore dhe dinjitetin e grave.¹⁹

¹⁷ Faqja kryesore e Vodafone TecSOS: www.vodafone.com/content/index/about/foundation/mobiles_for_good/tecsos.html.

¹⁸ Shih kapitullin që fillon në fq. 33 për shembuj të tyre.

¹⁹ Handbook on the implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of

Angazhimet e tilla mund të monitorohen, vlerësohen dhe theksohen duke përdorur skemat e provës gjinore, etiketat e barazisë ose çmimet kundër dhunës. Duke ofruar udhëheqje politike, qeveritë janë në gjendje të vendosin standarde dhe të theksojnë rëndësinë e parandalimit të dhunës në baza gjinore në sektorin privat.

Arritja deri te bizneset përmes konsumatorëve është një mënyrë tjetër përmes së cilës qeveritë mund të përpiqen të stimulojnë përfshirjen e sektorit privat. Vetëdijesimi publik për të inkurajuar qytetarët të protestojnë kundër përdorimit të dhunës dhe përmbajtjes seksuale në dizajnimin e produkteve dhe marketingut mund të arrihet nga fushatat e synuara për konsumatorët. Kështu që mund të theksohet rreziku i bojkotimit nga konsumatorët si pasojë e përmbajtjes degraduese në marketingun e produkteve dhe shërbimeve në mënyrë që të përfshihen përfaqësues nga sektori privat.

Angazhimi i sektorit privat në programet e vetëdijesimit dhe mbështetjen e viktimave

Një rol tjetër që sektori privat mund të marrë përsipër është ai i angazhimit në ngritjen e vetëdijes ose në ofrimin e mbështetjes financiare për shërbimet për viktimat ose për programet për eliminimin e dhunës. Kjo mund të bëhet duke u angazhuar në fushata dhe sigurim të fondeve ose përmes ndonjë dhe sigurim të fondeve ose përmes ndonjë dege jofitimprurëse siç është fondacioni. Është po ashtu e mundshme që bizneset të krijojnë partneritete në nivel lokal ose kombëtar, në mënyrë që të mbështesin organizatat dhe shërbimet e duhura.

Në mënyrë që sektori privat të jetë në gjendje të mbështesë me sukses programet për parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, nevojitet një infrastrukturë dhe ekspertizë e mirë për këtë çështje. Komponentë tjetër e rëndësishme është udhëheqje e fortë në dërgimin e porosisë dhe ndarjen e burimeve për adresimin e dhunës. Mund të jetë me rëndësi që sektori privat të ketë zëdhënës meshkuj dhe femra për dhunën me bazë gjinore dhe nuk duhet të lihen vetëm viktimat që të flasin për

dhunën. Gratë dhe vajzat janë të ekspozuara ndaj më shumë rreziqeve të dhunës me bazë gjinore por si burrat ashtu edhe gratë mund të jenë viktime të dhunës në familje. Pjesëmarrja e burrave dhe djemve në vetëdijesim në lidhje me dhunën me bazë gjinore është e rëndësishme pasi të dy gjinitë vuajnë nga pasojat e saj. Për më tepër, programet janë efektive kur burrat marrin përgjegjësi për dhunën mashkullore dhe përfshihen si pjesë e zgjidhjes.

Krijimi i partneriteteve me OJQ-të që punojnë kundër dhunës dhe për vetëdijesim: Fondacioni Kering PPR për dinjitetin dhe të drejtat e grave (France/International)

Ndërhyrja: Kering është një kompani franceze shumëkombëshe e shitjes me pakicë që është e specializuar në produkte luksoze dhe sportive. Shumica e punonjësve dhe klientëve të saj janë femra. Që nga viti 2008, Fondacioni Kering është angazhuar në luftën e dhunës ndaj grave përmes një qasjeje gjithëpërfshirëse me ambicien për të ndihmuar para (parandalim), gjatë (kujdes dhe përkrahje) dhe pas (trajnimin profesional dhe përfshirje) ushtrimit të dhunës. Fondacioni ka inicuar partneritete me një numër në rritje të OJQ-ve të angazhuara për kauzën e luftës kundër dhunës ndaj grave. Nisma gjithashtu përfshin shoqërimin e sipërmarrësve socialë dhe mbështetjen e projekteve të qëndrueshme që përfshijnë komunitetet lokale dhe autoritetet publike. Llojet kryesore të ndihmës konsistojnë në mbështetje financiare dhe mbështetje njerëzore duke mobilizuar punonjësit e Grupit Kering. Fondacioni është po ashtu i angazhuar në nisma vetëdijesimi dhe parandalimi në lidhje me dhunën ndaj grave. Veprimet përfshijnë mbledhjen e fondeve dhe mbështetjen e ekspozitave të fotografive, filmave dhe fushatave që rrisin vetëdijesimin e publikut për dhunën ndaj grave. Në Francë, Grupi Kering ka nënshkruar Kartën për Parandalimin dhe Luftën kundër Dhunës në Familje.

Rezultatet: Në vitin 2013, veprimet e ndërmarra nga Fondacioni Kering u vlerësuan se kishin arritur 140,000 gra në të gjithë botën përmes 47 partneriteteve afatgjata të iniciuara me OJQ nëpër Evropë, Afrikë, Azi dhe Amerikë.

Mësimet e nxjerra: Kompanitë në sektorin privat mund të luajnë rol të rëndësishëm në luftën për të parandaluar dhe luftuar dhunën ndaj grave duke siguruar burime, duke përdorur reputacionin dhe vizibilitetin e tyre dhe duke ushtruar kështu ndikim pozitiv mbi qeveritë. Fondacioni Kering ushtron ndikim të konsiderueshëm përmes 33,000 punonjësve të grupit dhe vizibilitetit të tij global. Përvoja ka treguar se për të qenë një projekt i suksesshëm, ai po ashtu duhet të sigurojë bartjen e shkathtësive në nivel lokal dhe punën në komunitet si tërësi, duke përfshirë të gjithë palët e rëndësishme të interesit. Andaj këto kritere merren në konsideratë kur fondacioni zgjedh partnerët e tij dhe projektet që do t'i mbështesin. Si hap i radhës, fondacioni parashikon të angazhohet në punën për ndryshimin e sjelljeve dhe planifikon të përqendrohet më shumë në parandalim.

Si funksionon kjo qasje për të parandaluar dhunën: Në nivel shoqëror, mbështetja e fushatave nga fondacioni ka ngritur vetëdijen dhe shqetësimin për dhunën ndaj grave. Në nivelin të kompanive, fondacioni ka bërë punë për sensibilizimin dhe angazhimin e punonjësve të grupit në temën e dhunës në familje.

Edhe shitja e produkteve mund të përdoret për të kontribuar në parandalimin e dhunës ndaj grave, përmes vetëdijesimit dhe mbledhjes së fondeve. Me blerjen e një produkti, konsumatori i informuar mund të zgjedhë të japë një kontribut për një kauzë etike. Një shembull i iniciativës së tillë mund të gjendet në kompaninë ndërkombëtare të bukurisë dhe kozmetikës The Body Shop. Kompania synon të thyejë heshtjen ndaj dhunës në familje duke angazhuar punonjësit e saj në një fushatë globale për të rritur vetëdijesimin e publikut për dhunën ndaj grave. Një pjesë e shitjeve të produkteve të fushatës kanë shkuar në mbështetje të viktimave të dhunës në familje. Fushata "Stop dhunës në shtëpi" filloi në vitin 2003. Deri në vitin 2008, ajo kishte arritur në 56 tregje dhe 3.6 milion funta ishin mbledhur për bamirësi në mbështetje të viktimave të dhunës në familje.²⁰

²⁰ The Body Shop International Plc Values Report 2009, available at www.thebodyshop-usa.com/pdfs/values-campaigns/Values_report_lowres_v2.pdf. Shih edhe: www.thebodyshop-usa.com/values-campaigns/stop-violence.aspx.

Avon është një shembull tjetër i një kompanie ndërkombëtare të bukurisë dhe kozmetikës, e përfshirë në mbledhjen e fondeve, lobimin dhe rritjen e vetëdijesimit për dhunën në familje dhe me bazë gjinore. Kompania përpiqet të rrisë vetëdijesimin e publikut në lidhje me implikimet e dhunës me bazë gjinore tek individët dhe komuniteti në mënyrë që të ndryshojë qëndrimet. Avon identifikon partnerët me të cilët punon për të prezantuar hulumtime dhe për të angazhuar punëdhënësit dhe financuesit në luftën kundër dhunës kundër grave.

Që nga viti 2004, Fondacioni Avon ka dhuruar 58 milion dollarë amerikanë për organizatat jofitimprurëse në fushën e vetëdijesimit, shërbimeve të mbështetjes dhe programeve të parandalimit.²¹

Është po ashtu e rëndësishme të rritet vetëdijesimi për nevojën për një angazhim më të fortë të sektorit privat në mbledhjen e fondeve për çështje të dhunës ndaj grave, si pjesë e aktiviteteve dhe prioritetëve të partneritetit të tyre.²² Në të vërtetë, vetëm 4.8%, nga shumica e fondeve të dhëna nga 42 fondacione evropiane në vitin 2009 janë përfituar nga gra dhe vajza dhe vetëm një e pesta e tyre u përqendrua në të drejtat njerëzore të grave (Mama Cash 2011). Andaj është me rëndësi parësore që financuesit dhe fondacionet private të angazhohen më shumë në krijimin e partneriteteve dhe financimin e aktiviteteve kundër dhunës ndaj grave, duke marrë parasysh mbizotërimin e fenomenit, por gjithashtu duke pasur parasysh zvogëlimin e fondeve publike për këtë çështje.

²¹ www.avonfoundation.org/causes/domestic-violence/funding/,
www.avonfoundation.org/causes/domestic-violence/funding/avon-communication-awards/.

²² Sipas rishikimeve të OECD-DAC, vetëm 5% e të gjitha ndihmave globale përqendroheshin në barazi gjinore si objektivi kryesor në periudhën 2012-2013. Për më shumë informacione:
www.unwomen.org/en/news/in-focus/financing-for-gender-equality#sthash.jnNJmK6g.dpuf.

Mediat dhe parandalimi i dhunës ndaj grave

Dispozitat e Konventës së Stambollit që u kërkojnë shteteve palë të inkurajojnë mediat të marrin pjesë në parandalimin e dhunës ndaj grave, plotësohen në mënyrë të dobishme nga standarde jo detyruese që japin rekomandime më të hollësishme, praktike se si këto dispozita mund të zbatohen në praktikë. Rekomandimi CM/Rec (2013)1 i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare për barazi gjinore dhe media avokon masa specifike,²³ sidomos:

Nëse nuk e kanë deri më tash, shtetet anëtare duhet ta miratojnë një kornizë ligjore të përshtatshme për t'u siguruar se respektohet parimi i dinjitetit njerëzor dhe se ndalohet çdo diskriminim në baza gjinore, si dhe nxitja e urrejtjes apo e çfarëdo forme të dhunës gjinore në kuadër të mediave. (Paragrafi A.1)

Dhe se:

Organizatat e mediave duhet të inkurajohen të miratojnë masa vetërregulluese, kode të brendshme të sjelljes/etikës dhe mbikëqyrjes së brendshme dhe të krijojnë standarde në mbulimin e mediave që promovojnë barazinë gjinore, në mënyrë që të promovojnë një politikë të brendshme konsistente dhe kushte të punës që synojnë një imazh, rol dhe vizibilitet të grave dhe burrave pa stereotipe, shmangien e reklamave seksiste, gjuhës dhe

²³ Shih edhe Doracakun e Këshillit të Evropës për zbatimin e Rekomandimit CM/Rec(2013)1 të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës për barazi gjinore dhe media.

përmbajtjes që mund të çojnë në diskriminim për shkak të gjinisë, nxitjen e urrejtjes dhe dhunës me bazë gjinore. (Paragrafi B.4)

Ky rekomandim përqendrohet në rëndësinë e përmbajtjes së mbulimit të mediave dhe raportimit për parandalimin e dhunës ndaj grave, si pjesë e promovimit të barazisë gjinore. Veç kësaj, një numër i vendeve anëtare kanë miratuar një kornizë rregullative në lidhje me barazinë gjinore, dinjitetin njerëzor dhe dhunën ndaj grave në përmbajtjen e mediave.²⁴ Për më tepër, organizimi strukturor i sektorit të mediave dhe komunikimit, përfshirë strukturën gjinore të profesioneve të mediave dhe praninë e grave në mesin e vendimmarrësve të mediave, gjithashtu ndikojnë në mundësinë dhe gatishmërinë e mediave për të marrë pjesë në parandalimin e dhunës ndaj grave.²⁵

Pjesëmarrja e grave në media është treguar se çon në ndryshime pozitive kur është fjala për përfshirjen e mediave në parandalimin e dhunës ndaj grave. Në veçanti, nismat e vetë grave në produksionet e mediave, përmes rrjetëzimit dhe veprimit kolektiv në mediat sociale, kanë nxitur rritje të raportimit të përdhunimeve dhe qëndrimeve seksiste.²⁶

Ky seksion diskuton angazhimin e mediave në parandalimin e dhunës ndaj grave dhe masat e mundshme që shtetet palë mund të ndërmarrin për të inkurajuar pjesëmarrjen e tyre në dy nivele: përdorimi i mediave për të parandaluar dhunën ndaj grave ("përmes mediave") dhe bindjen e mediave që të përmbahen nga stereotipet gjinore dhe të përvetësojnë një qasje të ndjeshme gjinore në raportimin e dhunës ndaj grave ("në përmbajtjen e mediave").

²⁴ Shih kapitullin që fillon në fq. 33. Veç kësaj, Direktiva e Bashkimit Evropian 2007/65EC që ndryshon Direktivën e Këshillit 89/552/ EEC për bashkërendimin e disa dispozitave të përcaktuara me ligj, rregullore ose veprime administrative në Shtetet Anëtare në lidhje me ndjekjen e aktiviteteve të transmetuesve televizivë parasheh: "Shtetet Anëtare do të sigurojnë, përmes mjeteve të përshtatshme, që shërbimet e mediave audiovizuale të ofruara nga ofruesit e shërbimeve të mediave nën juridiksionin e tyre nuk përmbajnë ndonjë nxitje të urrejtjes të bazuar në racë, gjini, fe ose komb." (Neni 3a); dhe se "komunikimet komerciale audiovizuale nuk: (...) përmbajnë ose promovojnë kurrfarë diskriminimi të bazuar në gjini, origjinë racore ose etnike, shtetësi, fe ose besimin, aftësi të kufizuar, moshë ose orientim seksual" (neni 3b).

²⁵ Këshilli i Evropës (2013), "Mediat dhe imazhi i grave", fq. 5.

²⁶ Po aty, fq. 11.

Promovimi i një roli pozitiv të mediave në parandalimin e dhunës ndaj grave

Mediat luajnë rol të rëndësishëm në mënyrën se si shoqëria i percepton gratë dhe burrat. Si rrjedhojë, të gjitha mediat (shtypi, TV, radio dhe mediat sociale) gjithashtu kanë ndikim të madh në vetëdijen e publikut për dhunën në familje dhe dhunën ndaj grave. Një varg të gjeturash nga hulumtimet tregojnë se mediat dhe programet televizive të njohura kanë ndikim të rëndësishëm në krijimin e qëndrimeve të publikut dhe pranueshmërinë e dhunës në familje në të gjithë Evropën (Seymour E. 2004). Kështu që mediat luajnë rol të rëndësishëm në vetëdijesimin e publikut për dhunën në familje si situatë e papranueshme shoqërore, si dhe si çështje ekonomike. Mediat janë përgjegjëse për sigurimin e paraqitjeve të sakta dhe të balancuara kur raportojnë për dhunën në familje dhe dhunën ndaj grave. Një varg sondazhesh tregojnë se vetëdija për dhunën me bazë gjinore është rritur me shpejtësi në të gjithë Evropën gjatë dekadës së fundit. Sipas një raporti të Eurobarometrit në vitin 2010, 98% e evropianëve janë të vetëdijshëm për dhunën në familje si çështje e rëndësishme që duhet të zgjidhet. Ky vetëdijesim në masë të madhe, është arritur nga mbulimi mediatik i dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (Eurobarometer 2010).

Kur dizajnohen fushata efektive mediale mbi dhunën në baza gjinore, mekanizmat vlerësues dhe monitorues duhet të përcaktohen në fazë të hershme. Kjo do të rrisë gjasat që porositë e fushatës ta mbërrijnë në mënyrë efektive audiencën e synuar. Siç është theksuar tashmë, raportimi i mediave për këtë çështje duhet gjithashtu të përqendrohet në ngritjen e vetëdijes për problemet strukturore të pabarazisë gjinore, të cilat përbëjnë një pjesë të rëndësishme të kontekstit të dhunës në baza gjinore, në krahasim me paraqitjen e dhunës ndaj grave si çështje që prek vetëm gratë.

Për më tepër, mediat sociale kanë ndikim në reagimet individuale dhe shoqërore ndaj dhunës në baza gjinore. Krahas teknologjive të reja të komunikimit, shfaqen edhe mjete dhe platforma të reja ku dhuna dhe abuzimi seksual mund të përjetësohen. Dhuna në baza gjinore në mediat sociale mund të marrë formën e bulizmit dhe përndjekjes në internet, abuzimit me të dhëna digjitale, inçizimit dhe shpërndarjes së imazheve të sulmeve ose kërcënimeve seksuale, gjuhës së urrejtjes ndaj grave,

përdorimit të rrjeteve sociale në rekrutimin për trafikim njerëzor të grave dhe vajzave dhe eksploatimin e të miturve në internet. Mediat sociale nuk krijojnë dhunë në baza gjinore, por ato lehtë mund ta nxisin, falin ose të shërbejnë si instrument për sjellje abuzive ndaj grave dhe vajzave (Fairbairn J. *et al.* 2013), përfshirë gjuhën seksiste të urrejtjes. Disa grupe të grave përbëjnë caqe të caktuara të gjuhës së urrejtjes seksiste, sidomos gra të reja, gra gazetare dhe gra në media, gra në lojëra, gra në politikë dhe gra mbrojtëse të të drejtave të njeriut. Megjithatë, çdo grua që flet ose shkruan është cak i mundshëm i gjuhës së urrejtjes seksiste në internet dhe gjetiu (offline). Ky fenomen në rritje përmes së cilit gratë marrin kërcënime dhe fyrye të karakterit seksual çdo ditë përmes emaileve, faqeve të internetit, mediave sociale ose mjeteve të tjera duhet të adresohet nga të gjitha palët e interesit, përfshirë vetë mediat. Për më tepër, karakteri anonim i mediave sociale mund të jetë faktor për mosndëshkimin e autorëve. Fushatat e edukimit medial, të iniciuara në bashkëpunim me organizatat e mediave, janë thelbësore në këtë drejtim. Shembuj të këtyre janë dhënë në kapitullin e radhës.

Megjithatë, mediat sociale jo vetëm që krijojnë sfida për të luftuar dhunën në baza gjinore, por po ato ofrojnë edhe dinamikë unike dhe mundësi të reja të mobilizimit kundër dhunës në një mjedis digjital. Në Sllovaki, për shembull, shtatë organizata të grave janë angazhuar në një fushatë mediatike, Gruaja e Pestë,²⁷ duke u përqendruar në përdorimin e teknologjisë së informimit dhe komunikimit në fushatat mediatike kundër dhunës ndaj grave.

²⁷ Vlerësimi përfundimtar i projektit: www.apcwomen.org/gemkit/en/practitioners/reports_221f.htm#jump8.

Ndarja e përvojave dhe mbështetjes kundër seksizmit në internet: Projekti i Seksizmit të Përditshëm²⁸ (ndërkombëtar)

Ndërhyrja: Projekti i Seksizmit të Përditshëm demonstroi që mediat sociale mund të përdoret për të bërë ndryshim në mënyrën se si gratë portretizohen në shoqëri. Projekti është ndërtuar rreth një platforme interaktive në internet, ku gratë mund të ndajnë përvojat personale të seksizmit dhe diskriminimit. Dëshmitë nga 22 vende janë regjistruar në faqe të internetit në gjuhët e tyre origjinale dhe në anglisht.

Rezultatet: Faqja e internetit ka marrë dëshmi nga gra në mbarë botën, duke adresuar forma të ndryshme të diskriminimit dhe dhunës ndaj grave. Qëllimi është të krijohet një masë kritike e këtyre dëshmimeve në mënyrë që të bëhet e pamundur që shoqëria ta injorojë problemin.

Mësimet e nxjerra: Shfrytëzimi i potencialit të mobilizimit në internet dhe anonimiteti i siguruar nga interneti janë mënyrë e fuqishme për të rritur vetëdijesimin dhe për t'u dhënë njerëzve që janë përballur me seksizëm dhe dhunë një mundësi për ta raportuar.

Si funksionon kjo qasje për të parandaluar dhunën: Projekti i Seksizmit të Përditshëm synon të katalogojë në baza ditore raste të seksizmit që gratë kanë përjetuar. Ato mund të jenë serioze ose të vogla, skandaloze ose aq të normalizuara sa gratë as nuk e ndiejnë se kanë të drejtë të protestojnë. Duke treguar natyrën strukturore të fenomenit, përmes mbledhjes së tregimeve nga e gjithë bota, ai ndihmon për të ndryshuar perceptimin e seksizmit të përditshëm dhe i fuqizon gratë të veprojnë kundër tij.

Parandalimi i dhunës ndaj grave duke zhdukur stereotipizimin gjinor në raportimet mediatike

Raportimet për dhunën në baza gjinore janë rritur në media, por stereotipizimi është ende shumë i rëndomtë. Portretizimi i dhunës ndaj grave, si dhe dhuna në familje mund të jetë problematike, sepse mediat kanë tendencë t'u japin prioritet lajmeve negative dhe të jashtëzakonshme.

²⁸ Shih: <http://everydaysexism.com/>.

Në media mungon shpesh analiza e thuktë e shkaqeve të dhunës, pasi tregimet shpesh keqpërfaqësojnë dhe sensacionalizojnë ngjarjet dhe krimet si përdhunimi. Kjo formë e raportimit sensacional rrezikon të krijojë një normalizim të dhunës brenda shoqërisë.

Madje edhe raportimi qëllim-mirë kundër dhunës në familje mund të përkeqësojë stereotipizimin. Hulumtimet tregojnë se mediat mund të shtyjnë shoqërinë të justifikojë dhunën ndaj grave duke u përqendruar padrejtësisht në "arsyet" e supozuara të dhunës (Herrera C. dhe Exposito F. 2009). Një raport nga Zero Tolerance (2012) sugjeron që mbulimi i shtrembëruar nga mediat në lidhje me abuzimin në familje mund të ndikojë në sjelljen e individëve si dhe qëndrimet e tyre. Raportimi stereotipik mbi dhunën në familje, për shembull duke sugjeruar se është një nënprodukt i një marrëdhënie të çrregullt dhe të vështirë mes të barabartëve, më shumë se shprehje e pushtetit dhe kontrollit nga një person mbi një tjetër, mund ta shtyjë një grua që jeton me një partner abuziv të qëndrojë nga frika se nuk merren seriozisht.

Ndonëse statistikat tregojnë se format e ndryshme të dhunës ndaj grave, përfshirë dhunën në familje, prekin gratë në të gjitha shtresat sociale, pa marrë parasysh statusin e tyre socioekonomik, kjo shumëllojshmëri nuk është e përfaqësuar në shumicën e mediave që raportojnë për këtë çështje. Një mbi-përfaqësim i grupeve të caktuara të grave si viktimat, siç janë ato që jetojnë në kushte më të pafavorshme sociale dhe ekonomike vetëm ushqen stereotipet dhe e zbeh faktin se është dhunë e ushtruar ndaj grave vetëm pse janë gra, e jo për shkak të klasës së tyre socioekonomike. Në të njëjtën kohë, shumica e raportimeve në media kanë tendencë të përqendrohen më shumë te gratë si viktimat sesa te burrat që kryejnë dhunën, duke lënë jashtë një pjesë të rëndësishme të enigmës. Angazhimi për raportime etike mbi format e ndryshme të dhunës ndaj grave duhet të nënkuptojë gjithashtu hulumtimin e pikëpamjeve, identiteteve dhe bindjeve të burrave që dhunojnë dhe abuzojnë gratë.

Studimet mbi rolin e mediave në formimin e perceptimit të gjinisë dhe dhunës ndaj grave tregojnë se gratë në shumë raste objektifikohen në raportime dhe se dhuna është mënyrë e shpjeguar me arsye sipërfaqësore. Secila storie ka tendencë të paraqitet si e veçantë dhe unike. Kjo mungesë e analizës së dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje si problem strukturor

ka tendencë për ta normalizuar çështjen. Kjo nënkupton se dhuna është më shumë problem sporadik dhe i pazakontë i "të tjerëve" sesa diçka e zakonshme që e shqetëson gjithë shoqërinë.

Raporti "Vetëm gratë" (Eaves et al. (2012) i nxjerrë në Mbretërinë e Bashkuar si pjesë e Leveson Inquiry²⁹ ka analizuar sesi krimet e dhunës ndaj grave u raportuan në 11 gazeta kombëtare britanike gjatë një periudhe dy javore në vitin 2012. Sipas këtij raporti, dhuna ndaj grave raportohet në një mënyrë që forcon mitet dhe përjetëson stereotipet. Raportimi shpesh është i pasaktë dhe minimizon veprimet e kryesit, ndërsa faji i vihet viktimës dhe të tjerëve.

Për të parandaluar stereotipizimin, në media nevojitet një përshkrim i dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje që tregon ndjeshmëri ndaj gjinisë. Stori e lajmeve mbi dhunën me bazë gjinore duhet të paraqiten në një kontekst më të gjerë. Organizatat e mediave mund t'i kontribuojnë të kuptuarit më të mirë të dhunës me bazë gjinore si problem strukturor i lidhur me pabarazitë midis grave dhe burrave. Para së gjithash, ato gjithashtu duhet të ndihmojnë të nënvizojnë se ky lloj dhune nuk është çështje private.

Një shembull i raportimit të ndjeshëm gjinor mbi dhunën ndaj grave është nga Radiotelevisione Italiana (RAI) 3. Ky kanal televiziv është angazhuar në ngritjen e vetëdijes në lidhje me dhunën ndaj grave, duke transmetuar një program javor të titulluar *Amore Criminale* (Dashuri kriminale). Seria synon ta përshkruajë dhunën ndaj grave pa stereotipe duke paraqitur mbi 100 raste të grave që janë vrarë ose plagosur rëndë nga partnerët e tyre. Në Belgjikë, nisma e Raportit të Efektit të Emancipimit të Mediave ka për qëllim një portretizim të drejtë gjinor në programet televizive duke prezantuar instrumente të ndryshme të vlerësimit gjinor të përshtatshme për televizionin.

Për më tepër, stereotipizimi mund të shmanget përmes promovimit të gjuhës jo-seksiste dhe shmangies së reklamave dhe përmbajtjeve seksiste.

²⁹ Leveson Inquiry është një hetim i hollësishëm i etikës së mediave në vazhden e skandalit të hakimit të telefonave në Mbretërinë e Bashkuar në vitin 2011. Hetimi është i ndarë në katër module që vlerësojnë marrëdhëniet mes shtypit dhe publikut, policisë dhe politikanëve.

Për shembull, shoqata Giulia e gazetareve femra në Itali inkurajon përdorimin e gjuhës jo-seksiste dhe përpiqet të sigurojë informacione të sakta mbi dhunën me bazë gjinore që mund të gjenden në mediat italiane. Në Skoci, organizata bamirëse Zero Tolerance ka botuar një udhëzues për media me standarde për raportime të mira mbi dhunën ndaj grave. Organizata të tjera kanë përpiluar udhëzime për raportimin e mediave mbi dhunën ndaj grave, të cilat janë mjete të dobishme që mund të shpërndahen dhe përdoren edhe në vende të tjera.³⁰

³⁰ Udhëzimet e nxjerra në vitin 2014 nga Federata Ndërkombëtare e Gazetarëve për raportimin e dhunës ndaj grave janë një shembull i kësaj: www.ifj.org/fileadmin/images/Gender/Gender_documents/IFJ_Guidelines_for_Reporting_on_Violence_Against_Women_EN.pdf.

Bashkëpunimi mes qeverive, sektorit privat dhe mediave në promovimin e masave për parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje

Qasja e qeverive në raport me dhunën ndaj grave dhe dhunën në familje është e rëndësishme pasi ajo ka ndikim edhe në mënyrën si mediat raportojnë për këto çështje dhe në përfshirjen e përgjithshme të sektorit privat në këtë fushë. Udhëheqja qeveritare mund të inkurajojë ose dekurajojë parandalimin aktiv të dhunës në sektorin privat dhe media përmes metodave dhe pikëpamjeve të tyre. Kështu qeveritë kanë mundësinë për ta shtyrë përpara ndryshimin e mënyrës si shoqëria e percepton dhunën ndaj grave duke bashkëpunuar me organizatat e mediave për çështjen e dhunës me bazë gjinore. Për shembull, në Mbretërinë e Bashkuar, Ministria e Punëve të Brendshme (Home Office) ka filluar një fushatë televizive me titull "Ky është Abuzimi", e cila ka për qëllim të ndihmojë adoleshentët t'i dallojnë marrëdhëniet abuzive.³¹

Për më tepër, gjuha e përdorur nga qeveria për komunikimin e politikave dhe informacionit mbi dhunën ndaj grave ka ndikim në mënyrën se si perceptohen dhuna dhe gratë në shoqëri, pasi kjo gjuhë mund të ketë

³¹ Shih: <http://thisisabuse.direct.gov.uk/>.

jehonë në media. Për shembull, brenda një konteksti kulturor që identifikon njerëzit me rolet dhe pozicionet e tyre në shoqëri, më shumë se me karakteristikat e tyre personale, gratë shpesh paraqiten në kontekstin e familjes, në vend që të portretizohen si individë me të drejta dhe përgjegjësi.

Rritja e numrit të trajnimeve të profesionistëve të mediave për çështje që lidhen me barazinë gjinore dhe dhunën ndaj grave

Përmes edukimit të gazetarëve, qeveritë mund të mbështesin përdorimin e gjuhës jo-seksiste dhe jo-diskriminuese dhe një portretizim më pak të stereotipizuar të grave dhe burrave në media. Në Suedi, kjo është bërë duke trajnuar gazetarët në kompaninë e transmetimit publik Sveriges Television (SVT) për vetëdijesim gjinor. Në Portugali, kompania e televizionit publik Portugez (RTP), në bashkëpunim me Komisionin për Barazi në Punë dhe Punësim, ka trajnuar stafin e tyre për barazi gjinore, përdorim të gjuhës jo-seksiste, raportim të dhunës me bazë gjinore, të gjymtimit gjenital të femrës, dhunës në familje si formë e dhunës me bazë gjinore dhe mbulimin mediatic të vrasjeve në kontekstin e marrëdhënieve intime.

Në të njëjtën mënyrë, qeveritë mund të sugjerojnë prezantimin e kësaj teme si pjesë e trajnimit të gazetarëve përmes intervenimeve të specializuara në shkolla ose përmes krijimit të lidhjeve ndërmjet profesionistëve që punojnë me raste të dhunës ndaj grave (OJQ, profesionistë ligjorë) dhe profesionistë arsimorë në sektorin e mediave.

Promovimi i vetërregullimit të mediave dhe rregullimit të përmbajtjes së dhunshme dhe diskriminuese

Shmangia e përmbajtjeve seksiste dhe të dëmshme dhe reklamave që përdorin imazhe seksuale dhe të dhunshme mund të arrihet duke inkurajuar mediat të përdorin standarde të vetërregullimit. Organe të pavarura, vetërregulluese ekzistojnë në shumë vende për të monitoruar respektimin e një varg standardesh të dakorduara nga mediat që zakonisht përfshijnë mos-diskriminimin, promovimin e barazisë gjinore dhe raportimin e ndjeshëm gjinor të dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje. Poashtu, në shumë vende evropiane është bërë rregullimi i përmbajtjes seksiste dhe të

dhunshme përmes legjislacionit dhe organeve rregullatore si dhe bashkërrregullimi sipas të cilit sektori i mediave bashkëpunon me qeverinë për të caktuar rregulla në lidhje me përmbajtjen e mediave.

Një shembull i partneritetit në këtë drejtim është ai midis Ministrisë Italiane të Punës dhe Politikave Sociale që është përgjegjëse për Mundësi të Barabarta dhe Institutit Italian për Rregullim të Reklamave, që u arrit në janar të vitit 2013 me qëllim të sigurimit që komunikimi reklamues "të mos përdorë imazhe që përmbajnë dhunë ndaj grave ose nxitje e dhunës ndaj grave".³²

Në Qipro, Autoriteti i Radio Televizionit është organ i pavarur, i cili është përgjegjës, mes tjerash, për rregullimin e përmbajtjes që transmetohet përmes kanaleve private radio televizive, bazuar në dispozitat e Rregullores së Stacioneve të Radios dhe Televizionit 10/2000 për raportimin që adreson çështje të dhunës ndaj fëmijëve, grave apo të moshuarve.³³ Ky autoritet shqyrton përmbajtjen e mediave ose me iniciativë të vet ose pas ankesave të paraqitura nga publiku. Shmangia e çdo lloj diskriminimi për shkak të gjinisë, mes tjerash, në programim është një nga prioritetet kryesore të punës së autoritetit.

Spanja ishte pararendëse në masat për ta luftuar dhunën ndaj grave. Në vitin 2004, ajo miratoi një ligj mbi masat për mbrojtje gjithëpërfshirëse kundër dhunës në baza gjinore. Ligji ka një qasje multidisiplinare për parandalimin dhe trajtimin e dhunës, duke u përqendruar në veçanti në edukimin, reklamimin dhe mbulimin e dhunës në media dhe kërkon respektimin e dinjitetit dhe barazisë në këtë kontekst. Legjislacioni spanjoll i vitit 2004 mbi dhunën në baza gjinore shpall të paligjshme çdo reklamë që përdor imazhin e grave në mënyrë degraduese ose diskriminuese (neni 10). Neni 14 i ligjit po ashtu rregullon trajtimin e dhunës ndaj grave në media.³⁴

Ligji francez i vitit 2014 për Barazi Gjinore³⁵ përcakton rolin e Këshillit

³² Këshilli i Evropës (2014), "Përpilimi i praktikave të mira në media", fq. 21.

³³ Po aty, fq. 14.

³⁴ Për më shumë informacion (në spanjisht) shih http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo1-2004.t1.html#c2.

³⁵ *Loi du 4 août 2014 sur l'égalité réelle entre les femmes et les hommes* (Francë), gjendet në: www.gouvernement.fr/action/la-loi-pour-l-egalite-reelle-entre-les-femmes-et-les-hommes.

Kombëtar Audiovizual (CSA) përkitazi me respektimin e të drejtave të grave në gjithë komunikimin audiovizual. CSA duhet të sigurojë që gratë dhe burrat të jenë të përfaqësuar në mënyrë të drejtë në të gjitha shërbimet e komunikimit audiovizual dhe që ato t'i kushtojnë vëmendje të veçantë në mënyrë se si gratë portretizohen në programe, me qëllim të veçantë të luftimit të stereotipeve, paragjytimeve seksuale dhe dhunës ndaj grave.³⁶

Është e rëndësishme që jo vetëm standardet kundër përmbajtjes së dëmshme dhe reklamave seksiste të miratohen dhe pranohen, por që të krijohen dhe të përdoren edhe mekanizmat e ankesave. Në dhjetor të vitit 2013, aktgjykimi i parë për reklamime globale seksiste u nxor në Evropë, kundër kalendarit "Vajzat e Ryanair", prodhuar nga Ryanair që nga viti 2007. Në dhjetor 2012, pasi i kalendarit ishte botuar çdo vit, shoqata për mbrojtjen e konsumatorit *Alianza para la Defensa de Consumidores y Usuarios Activos* (Adecua) në Spanjë ngriti një padi kundër fushatës.

Atyre iu bashkuan Zyra e Prokurorit, Instituti i Grave, Observatori i Imazhit të Grave dhe organizata e avokimit feminist "*Federación de Mujeres Progresistas*". Gjykata komerciale e shkallës së dytë e Malagës gjeti si të paligjshme si fushatën në internet (në të cilën kalendarit u reklamua si mbledhës fondesh për bamirësi) ashtu edhe përdorimin e kalendarit në një promovim të fluturimeve ajrore, pasi që femrat stjuardesa të fluturimeve përshkruheshin "në poza sugjестive seksuale" dhe se "trupit i femrës u përdor si objekt i thjeshtë që reklama të tërhiqte vëmendjen". Kompania e fluturimeve u urdhërua që ta ndërpresë fushatën dhe të mos e përsëritë atë në të ardhmen.³⁷

Krijimi i partneriteteve për ta rritur mbulimin medial të barazisë gjinore dhe dhunës ndaj grave

Qeveritë mund edhe të provojnë ta rrisin vetëdijen në mënyrë aktive rreth dhunës në baza gjinore duke rritur mbulimin e mediave për këtë çështje në transmetuesit e tyre publikë. Në Mbretërinë e Bashkuar, Korporata Britanike

³⁶ Handbook on the implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on gender equality and media.

³⁷ "Ryanair case", available at: www2.womensinkworldwide.org/wlw/sitio/caso-interna.php?idcaso=387&idi=en.

e Transmetimit (BBC) ka filluar një iniciativë për monitorimin e barazisë gjinore në ekran dhe jashtë tij. Qëllimi është që të arrihet një baraspeshë e drejtë mes përfaqësimit të burrave dhe grave të moshave të ndryshme në transmetim. Edhe në Belgjikë, Rrjeti Flaman i Radios dhe Televizionit ka futur në përdorim politika të diversitetit që synojnë të sjellin diversitetin në vëmendjen e autorëve të programit. Plani i jashtëzakonshëm i veprimit kundër dhunës në baza seksuale dhe gjinore në Itali synon, *mes tjerash*, rritjen e vetëdijesimit të operatorëve të mediave, në mënyrë që të sigurojë që informimi dhe komunikimi (komercial) ta respektojnë përfaqësimin gjinor dhe, veçanërisht, imazhin e grave.

Promovimi i bashkëpunimit për edukim medial

Udhëheqja qeveritare dhe partneriteti me mediat dhe sektorët privatë janë gjithashtu të rëndësishëm për promovimin e masave që ndihmojnë fëmijët, prindërit dhe arsimtarët të merren me përmbajtje degraduese të natyrës seksiste dhe të dhunshme në media. Hiperseksualizimi i imazheve dhe përdorimi i mediave sociale për objektifikimin e grave përbëjnë një kontekst të ri brenda të cilit gratë dhe burrat, dhe veçanërisht të rinjtë, ndërtojnë dhe shprehin identitetin e tyre. Bulizmi, hiperseksualizimi dhe seksizmi janë në rritje në universitete dhe shkolla dhe janë përhapur me shpejtësi në mediat e reja dhe mediat sociale.³⁸

Për këtë arsye, neni 17 i Konventës së Stambollit inkurajon shtetet palë të bashkëpunojnë me sektorin e TIK-ut në rritjen e vetëdijesimit për rreziqet dhe për të ndihmuar fëmijët dhe prindërit e tyre të manovrojnë dëmin e mundshëm që shoqëron përdorimin e teknologjive të reja.

Qëllimi i saj është promovimi i vetëdijesimit dhe leximit të mediave sociale duke zhvilluar dhe promovuar aftësi mes fëmijëve, prindërve dhe edukatorëve për t'u marrë me informacione të dëmshme dhe sjellje abuzive që gjenden në mediat sociale. Kjo duhet të bëhet me qëllim të fuqizimit të të rinjve në internet duke zhvilluar aftësinë e tyre për t'u sjellë me vetëdije, në mënyrë të pavarur dhe të sigurt në shoqërinë e informacionit

³⁸ Këshilli i Evropës (2013), "Mediat dhe imazhi i grave", fq. 9.

(Richardson J. 2010, fq. 292). Siguria e të rinjve në internet varet mbi të gjitha nga njohuritë e tyre të internetit dhe të qenit i vetëdijshëm për nevojën për të mbrojtur të dhënat e tyre personale dhe të ndjeshme sesa nga mesazhet e sigurisë dhe kujdesit.³⁹ Përparësitë e investimit në parandalim duhet të theksohen, pasi fëmijët që e njohin teknologjinë bëhen, kur të rriten, përdorues më pak të cenusshëm nga komunikimet moderne.

Shumë shtete anëtare të Këshillit të Evropës kanë ndërmarrë masa të ndryshme për ta promovuar sigurinë e fëmijëve kur përdorin internetin, komunikimet elektronike dhe mediat sociale. Masat e tilla sillen nga krijimi i kodeve të sjelljes për prindërit dhe fëmijët në Shqipëri;⁴⁰ zhvillimi dhe mirëmbajtja e faqeve të ndryshme të informacionit, në bashkëpunim me partnerët në sektorin privat, për t'u dhënë informacion fëmijëve dhe prindërve mbi përdorimin e sigurt të internetit dhe komunikimeve elektronike, siç në Itali;⁴¹ ose duke u ofruar prindërve opsione për filtrim të softuerit, siç në Turqi.⁴²

³⁹ Këshilli i Evropës (2009), Doracak i edukimit për përdorim të internetit.

⁴⁰ Kodi i sjelljes për prindërit dhe fëmijët për përdorim të sigurt dhe të përgjegjshëm të komunikimit elektronik. Kodi (në shqip) mund të gjendet këtu: <http://plus.al/download/Kodi-i-sjelljes-07-02-2013.pdf>.

⁴¹ Portali *Vita de social* (në italisht) (www.commissariatodips.it/vita-da-social.html) u krijua nga kompanitë për të informuar përdoruesit e internetit për sisteme softuerike mbrojtëse, mekanizma të monitorimit dhe mënyrën e bërjes së një ankese. Portali u zhvillua dhe mirëmbahet në partneritet nga Ministria e Arsimit, Facebook, Fastweb, Google, 3 (H3G), Libero, Microsoft, Poste Italiane, Telecom, Symantec, Skuola.net, Vodafone, Virgilio.it, Wind, Youtube, dhe Gruppo Eventi. Përveç portalit, janë organizuar ngjarje në terren, si një kamion informacioni që është vendosur jashtë shkollave fillore dhe të mesme si vend ku të mbahen debate dhe të rritet vetëdijësimi mes nxënësve, prindërve dhe mësuesve. Këto debate përqendrohen në përdorimin e përgjegjshëm të rrjeteve sociale. Shih: www.facebook.com/unavitadasocial.

⁴² Shih për shembull: www.guvenlinet.org/gb/.

Rregullat e arta "Marrja e një qasjeje të sigurt ndaj mediave dixhitale" (Zvicër)⁴³

Ndërhyrja: Në Zvicër, Rinia dhe Mediat - Programi kombëtar për promovimin e aftësive mediale (2011-2015) ka zhvilluar një faqe të internetit gjithëpërfshirës,⁴⁴ ku prindërit, mësuesit dhe të tjerët mund të gjejnë këshilla mbi mënyrat se si ata mund të zbusin rreziqet e pranishme në media dhe të ndihmojnë fëmijët e vegjël mes moshës 0 dhe 13⁴⁵ që të përdorin mediat elektronike në mënyrë të sigurt. Informacione të bollshme mund të gjenden në këtë faqe intermeto, si prezantime dhe filma të animuar për familjet, si dhe fletëpalosje dhe këshilla.

10 rregullat e arta se si të përdoren mediat në mënyrë të sigurt

- 1) Mbështetja është më e mirë se ndalimi. Në rrugëtimin e tyre të hershëm në botën digjitale, fëmijët kanë nevojë për mbështetjen e prindërve të tyre. Bisedoni me fëmijët tuaj për përvojat e tyre me mediat digjitale.
- 2) Fëmijët kanë nevojë për modele pozitive kompetente për media. Kur bëhet fjalë për përdorimin e mediave digjitale, kujdestarët kryesorë veprojnë si modele për fëmijë dhe adoleshentë. Andaj është e dobishme të reflektoni për shprehitë tuaja të mediave.
- 3) Rregulli 3-6-9-12. Asnjë ekran nën moshën 3 vjeçare, asnjë konsolë lojërash nën moshën 6 vjeçare, pa internet nën moshën 9 vjeçare dhe pa internet pa mbikëqyrje nën moshën 12 vjeçare.
- 4) Përcillni klasifikimin e programeve sipas moshës. Si për filma (jugendundmedien.ch) ashtu edhe për lojëra kompjuterike (pegi.ch).
- 5) Merrni vendime të përbashkëta për kohën para ekranit. Përfshini fëmijët tuaj në vendimin se sa kohë mund të kalojnë para ekraneve në ditë ose në javë. Caktoni kufij të qartë dhe sigurohuni që fëmijët i respektojnë vendimet tuaja të përbashkëta.
- 6) Ekranet nuk janë dado për fëmijë. Sigurohuni që fëmija juaj të përfshihet

⁴³ Zyra Federale e Zvicrës për Sigurime Sociale: "Marrja e një qasjeje të sigurt në media digjitale", në www.jugendundmedien.ch/fileadmin/user_upload/Chancen_und_Gefahren/Flyer_goldene_Regeln_13_Sprachen/engl_goldene_Regeln_JuM.pdf.

⁴⁴ www.jeunesetmedias.ch/fr/programme-national.html.

⁴⁵ Një varg rregullash vlejné edhe për adoleshentët.

në aktivitete të kohës së lirë pa media digjitale.

7) Televizorët, kompjuterët dhe konsollat e lojërave nuk duhet të mbahen në dhomat e fëmijëve. Instaloni pajisje të tilla në një dhomë të përbashkët dite. Mbani një sy në telefonat e zgjuar dhe tabletët.

8) Kontrolloni me kë po bisedon fëmija juaj. Fëmijët duhet të takohen me personat me të cilët njihen përmes internetit vetëm në vende publike dhe në prani të prindërve të tyre.

9) Paralajmëroni fëmijën tuaj të mos futë të dhëna personale në internet. Tregoni fëmijës suaj se ai/ajo nuk duhet të japin të dhëna personale, siç janë emri, adresa, moshë dhe numri i telefonit, përveç nëse kjo është diskutuar me ju.

10) Diskutimet e hapura janë më të mira sesa softueri i filtrimit. Bëni diskutime të përshtatshme për moshën me fëmijën tuaj për tema si seksualiteti dhe dhuna. Softueri filtrues është i logjikshëm, por nuk garanton mbrojtje të plotë.

Konkludimi

Sektori privat dhe mediat luajnë rol të rëndësishëm në jetën e përditshme të shumicës së grave dhe burrave: si punëdhënës, në vende pune dhe si prodhues të mallrave, ofrues të shërbimeve, në aspekt të përmbajtjes së mediave dhe teknologjisë informative. Në mesin e grave dhe burrave që punojnë në sektorin privat dhe që janë konsumatorë të mallrave dhe shërbimeve, ka të ngjarë të ketë viktima, autorë, dëshmitarë dhe të tjerë të prekur nga format e ndryshme të dhunës ndaj grave. Vendi i punës dhe mediat mund të jenë gjithashtu hapësira ku dhuna ndaj grave përjetësohet, inkurajohet ose, përkundrazi, parandalohet në mënyrë aktive, në varësi të qëndrimeve dhe veprimeve të ndërmarra nga palët e ndryshme të interesit. Një qasje shumë sektoriale për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje duhet të përfshijë sektorin privat, përfshirë sektorin e teknologjisë informative dhe mediave.

Konventa e Stambollit është një mjet i ri për shtetet palë për të inkurajuar sektorin privat, sektorin e teknologjisë informative dhe mediat të përdorin potencialin e tyre dhe të marrin pjesë në parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje. Ka shumë arsye të mira për përfshirjen e sektorit privat dhe shumë shembuj të mirë për t'u ndjekur. Raportimi i mediave për dhunën në familje, përdhunimin, përndjekjet dhe ngacmimet seksuale pa stereotipe gjinore dhe më pak sensacionale do të ndihmonte në ndriçimin e vërtetë të çështjes në fjalë, që është pabarazia e grave dhe burrave dhe si pasojë dinamika e pabarabartë e fuqisë në marrëdhëniet private dhe profesionale.

Duke u bazuar në shembuj dhe ekspertizë ekzistuese dhe duke marrë parasysh rolet dhe detyrimet e akterëve privatë kundrejt akterëve publikë, si dhe duke respektuar pavarësinë e mediave, është e mundur të hartohen skema efektive dhe lehtësira për ta inkurajuar sektorin privat të luajë pjesën e tij në parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje.

Lista kontrolluese

Neni 17 kërkon që shtetet palë të inkurajojnë një përfshirje më të gjerë të kompanive private dhe mediave në parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje. Lista e mëposhtme kontrolluese mund të ndihmojë në dizajnimin dhe zbatimin e strategjive gjithëpërfshirëse për të arritur këtë qëllim.

- A janë futur në përdorim dhe a janë zbatuar strategji dhe masa për të inkurajuar sektorin privat dhe organizatat e mediave që të marrin rol aktiv në parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje?
 - A janë inkurajuar sektori privat dhe mediat të përfshihen në parandalimin e dhunës ndaj grave, si pjesë e brendit të tyre, standardeve etike ose përgjegjësisë shoqërore të korporatave?
 - A ka nisma politike dhe nga udhëheqësia për t'u angazhuar me palët e interesuara private në parandalimin e dhunës?
 - A është përshtatur gjuha e komunikimit për ta adresuar rolin e sektorit privat në parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave me një "qasje biznesi"?
 - A i marrin parasysh lehtësirat që synojnë sektorin privat dhe mediat rolet e ndryshme që mund të kenë këto palë të interesit? A synojnë ato bizneset në rolet e tyre si punëdhënës, prodhues të mallrave dhe ofrues të shërbimeve, reklamues, formësues të qëndrimeve dhe si anëtarë të komunitetit më të gjerë?
 - A japin politikat dhe komunikimet qeveritare udhëzime/ofrojnë mjete se si të shmangët gjuha seksiste dhe stereotipike?
 - A është vënë në dispozicion mbështetje financiare për të zhvilluar strategji dhe për të rritur vetëdijesimin për parandalimin e dhunës brenda sektorit privat dhe mediave?
 - A ekzistojnë korniza të qarta të politikave dhe mekanizma të ankesave për të siguruar tërheqjen e përmbajtjes seksiste dhe të dëmshme nga mediat?

- A janë caktuar lehtësira për ta inkurajuar sektorin privat dhe mediat të marrin pjesë në parandalimin e dhunës ndaj grave?
 - A janë inicuar lehtësira të tilla si zbritje të taksave, skema çmimesh, çmime të jodhunës ose etiketa të barazisë gjinore për të stimuluar parandalimin e dhunës në sektorin privat dhe në media/reklamime?
 - A ekzistojnë mekanizma për të mbikëqyrur, monitoruar, përcjellë dhe vlerësuar nismat e punëdhënësve në lidhje me parandalimin e dhunës?
- A ekzistojnë masa qeveritare për të rritur vetëdijesimin kundër dhunës ndaj grave që kanë në fokus sektorin privat, si dhe organizatat e mediave?
- A përpilohen dhe a vihen në dispozicion për publikun, e sidomos për sektorin privat dhe mediat, të dhëna nga qeveria për shpeshtësinë dhe kostot e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, si dhe për strategjitë e qeverisë për të parandaluar atë?
- A janë përgatitur dhe dhënë informacione dhe shifra se si të punësuarit preken nga dhuna me bazë gjinore në vendin e punës dhe deri në çfarë mase?
- A janë përgatitur dhe dhënë informacione dhe shifra se si dhuna me bazë gjinore ndikon negativisht në biznes, produktivitet dhe rritje ekonomike në formë të kostos së drejtpërdrejtë dhe të tërthortë?
- A përfshin vetëdijesimi informacione për përparësitë ekonomike dhe sociale për sektorin privat dhe mediat që luftojnë dhunën?
- A kanë sektori privat dhe mediat qasje të lehtë në informacione në lidhje me praktikën e mira në luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje në punë, në shtëpi dhe në komunitetin e gjerë?
- A paraqitet dhuna ndaj grave dhe dhuna në familje si çështje e sigurisë në vendin e të punës?
- A ndërmerren masa për të inkurajuar punëdhënësit të prezantojnë politika në vendin e punës për të parandaluar dhe reaguar në raste të dhunës ndaj grave?
 - A janë vënë në dispozicion të punëdhënësve materiale informuese mbi dhunën ndaj grave, e sidomos dhunën që lidhet me vendin e punës?
 - A janë të inkurajuar punëdhënësit për të vënë në dispozicion

informacione dhe mbështetje për punonjësit që janë viktimat të formave të dhunës ndaj grave, si ngacmimet seksuale, përndjekjet ose dhuna në familje?

- A janë inkurajuar punëdhënësit të prezantojnë politika në vendin e punës kundër ngacmimit seksual (duke marrë parasysh dispozitat e kornizës ligjore në fuqi)?
 - A u janë dhënë shembuj punëdhënësve si të këshillojnë viktimat e ngacmimit seksual, përndjekjes ose dhunës në familje për të kërkuar ndihmë profesionale përmes burimeve njerëzore, posterëve, intranetit, etj.?
 - A u janë dhënë shembuj punëdhënësve se si të integrojnë shërbimet e mbështetjes së viktimave në skemën e përfitimeve të punonjësve, si mbështetja psikologjike, mjekësore, ligjore dhe ekonomike?
- A inkurajohen dhe a ka në dispozicion trajnime për parandalimin e dhunës ndaj grave për sektorin privat dhe mediat?
- A janë të vetëdijshëm punëdhënësit për faktin se sektori privat preket nga dhuna që ushtrohet si brenda ashtu edhe jashtë vendit të punës?
 - A u ofrohen punëdhënësve aftësi për të inkurajuar punonjësit e tyre të diskutojnë dhunën në punë? (Kjo mund të bëhet, për shembull, përmes trajnimit se si të bisedoni për dhunën dhe njohjen e shenjave të dhunës në vendin e punës ose që një kolegj mund të vuajë në shtëpi).
 - A theksohet rëndësia e përfshirjes së burrave dhe grave në parandalimin e dhunës?
 - A ka për qëllim trajnimi të përqendrohet jo vetëm në viktimat e dhunës me bazë gjinore, por edhe në mundësinë e kryerësve brenda organizatës?
- A inkurajohet krijimi i partneriteteve, rrjeteve dhe aleancave midis sektorit privat, sektorit publik dhe mediave?
- A janë inkurajuar sindikatat e punëdhënësve dhe punëtorëve që të angazhohen në parandalimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje?
 - A janë lehtësuar lidhjet dhe partneritetet midis sektorit privat

dhe mediave dhe organizatave shtetërore dhe joshtetërore që punojnë posaçërisht kundër dhunës ndaj grave?

- A inkurajohet shkëmbimi i praktikave të mira, si dhe metodave, mjeteve dhe politikave efektive?
 - A janë organizuar tryeza ose konferenca të rrumbullakëta për të lehtësuar këtë lloj rrjetëzimi?
 - A janë inkurajuar akterët privatë të marrin pjesë në mbledhjen e fondeve dhe sigurimin e mbështetjes financiare për shërbimet për viktimat e dhunës dhe në nisma të tjera për të adresuar dhunën ndaj grave?
 - A është i inkurajuar sektori i biznesit të zhvillojë produkte dhe strategji të marketingut me qëllim që të kontribuojë drejtpërsëdrejti ose tërthorazi në parandalimin e dhunës ose ngritjen e vetëdijes?
- A është theksuar rëndësia e sektorit privat dhe mediave si formësues të qëndrimeve në shoqëri në përpjekjet e qeverisë për ta luftuar dhunën me bazë gjinore?
- A janë inkurajuar sektori privat dhe mediat për ta tejkaluar stereotipizimin dhe verbërinë gjinore?
 - A janë inkurajuar kompanitë që t'u përmbahen standardeve të rregulluara dhe të vetërregulluara për t'u përmbajtur nga përdorimi i përmbajtjes seksiste në media dhe reklama?
 - A janë njoftuar akterët e sektorit privat se vetë mallrat dhe shërbimet mund të kontribuojnë në përjetësimin e dhunës dhe për krijimin e një pasqyre të shtrembëruar të roleve gjinore dhe dhunës ndaj grave?
 - A parashohin iniciativat qeveritare arritjen e sektorit privat dhe mediave përmes fushatave të vetëdijesimit dhe mekanizmave të ankesave mes konsumatorëve?
- A përqendrohen iniciativat qeveritare për të luftuar dhunën në organizatat e mediave dhe a inkurajojnë përfshirjen e tyre?
- A është inkurajuar raportimi i mediave mbi dhunën ndaj grave që të kontekstualizojnë krimet dhe të analizojnë dhunën me bazë gjinore si problem strukturor në nivel shoqëror?

- A janë inkurajuar mediat që t'u përmbahen standardeve të rregulluara dhe të vetërregulluara në lidhje me përshkrimin e dhunës ndaj grave?
- A janë ndërmarrë masa për krijimin dhe forcimin e organeve të pavarura rregullatore të mediave?
- A përqendrohen masat për vetëdijesim dhe trajnim në gazetarë dhe institucione e shoqata për trajnim të gazetarëve për të promovuar një raportim pa sensacione dhe pa stereotipe të dhunës ndaj grave?
- A inkurajohet përdorimi i gjuhës pa stereotipe dhe joseksiste në gazetari?
- A inkurajohet shmangia e reklamave të dhunshme dhe seksuale
- përmes vetërregullimit?
- A është inkurajuar modelimi i fushatave efektive mediatike mbi dhunën me bazë gjinore krahas përdorimit të mediave për të rritur vetëdijesimin për parandalimin e dhunës?
- A e njohin iniciativat qeveritare potencialin e mediave sociale si platformë për mobilizim kundër dhunës me bazë gjinore?
- A inkurajojnë iniciativat qeveritare organizatat e mediave që të bashkëpunojnë me organet shtetërore për të promovuar vetëdijen (shoqërore) dhe edukimin medial, në mënyrë që të promovojnë aftësi në mesin e fëmijëve, prindërve dhe edukatorëve se si të merren me përmbajtje degraduese të natyrës seksuale ose të dhunshme në media?
- A janë inkurajuar palë të ndryshme të interesit të marrin pjesë në hulumtime dhe vetëdijesime në lidhje me informacionet e dëmshëm dhe sjelljen abuzive në mediat sociale dhe në internet?

Burimet kryesore

Kombet e Bashkuara

Konventa për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave. Miratuar dhe hapur për nënshkrim, ratifikim dhe pranim nga shtetet anëtare me rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme 34/180 të datës 18 dhjetor 1979, hyri në fuqi më 3 shtator 1981.

Doracak për legjislacionin e dhunës ndaj grave (2009).

Doracak për Planin Kombëtar të Veprimit. Mbi Dhunën ndaj Grave (2012).

Standardet dhe burimet e Këshillit të Evropës

Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (Konventa e Stambollit, CETS Nr. 210, 2011).

Konventa e Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e fëmijëve nga eksploatimi seksual dhe nga abuzimi seksual (Konventa Lanzarote, CETS Nr. 201, 2007).

Këshilli i Evropës, përmes Komitetit të Ministrave dhe Asamblesë së tij Parlamentare, ka lëshuar rekomandimet e mëposhtme në lidhje me barazinë midis grave dhe burrave, duke eliminuar dhunën ndaj grave dhe duke marrë parasysh barazinë gjinore në media:

Rekomandimi Rec(2006)12 i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare për fuqizimin e fëmijëve në mjedisin e ri të informimit dhe komunikimit.

Rekomandimi Rec (2002)5 i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare për mbrojtjen e grave nga dhuna.

Rekomandimi Nr.(84)17 i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare për

barazi mes grave dhe burrave në media.

Rezoluta e Asamblesë Parlamentare 1751 (2010) dhe Rekomandimi 1931 (2010) për luftimin e stereotipeve seksiste në media.

Rekomandimi i Asamblesë Parlamentare 1882 (2009) për promovimin e shërbimeve të mediave në internet dhe elektronike që janë të përshtatshme për të miturit.

Rekomandimi i Asamblesë Parlamentare 1799 (2007) për imazhin e gruas në reklamime.

Rekomandimi i Asamblesë Parlamentare 1555 (2002) për imazhin e gruas në media.

Broshurë informuese e Këshillit të Evropës për Konventën e Stambollit.

Pasqyrë e studimeve mbi kostot e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (2012).

Manuali i Këshillit të Evropës për edukim të përdorimit të internetit (2009).

Detyrime dhe rekomandime të tjera ligjore ndërkombëtare

Punësimi

Ekzistojnë detyrime dhe rekomandime të ndryshme ligjore ndërkombëtare në lidhje me barazinë gjinore, si dhe shëndetin dhe sigurinë kur bëhet fjalë për punësimin. Mirëqenia e punonjësve në vendin e punës është veçanërisht në qendër të vëmendjes së këtyre instrumenteve ndërkombëtare. Promovimi i barazisë në punë përfshin parandalimin e dhunës, përmirësimin e të drejtave dhe mbështetjes për gratë dhe vajzat që i nënshtrohen dhunës.

Bashkimi Evropian

Direktiva 2006/54/EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 5 korrikut 2006, që e ndryshon Direktivën e Këshillit 76/73/ECC për zbatimin e parimit të mundësive të barabarta dhe trajtimit të barabartë të burrave dhe grave në çështje të punësimit dhe profesionit.

Organizata Ndërkombëtare të Punës

Konventa në lidhje me punën e denjë për punëtorët vendas (Konventa nr. 189), 2011.

Konventa në lidhje me popujt indigjenë dhe fisnorë në vendet e pavarura (Konventa Nr. 169), 1989.

Rekomandime në lidhje me HIV dhe SIDA dhe Botën e Punës (Rekomandimi Nr. 200), 2010.

Kodi i praktikës mbi dhunën në vendin e punës në sektorët e shërbimeve dhe masat për të luftuar këtë fenomen, 2003.

Rezoluta për mundësi të barabarta dhe trajtim të barabartë për burrat dhe gratë në punësim, 1985.

Dita ndërkombëtare e grave, 2013: Stop dhunës në punë. Dokument i historikut.

Deklaratë e OBP-së në Sesionin e 57-të të Komisionit për Statusin e Grave.

Agjencia Evropiane për Siguri dhe Shëndet në Punë

Dhuna dhe ngacmimi në vendin e punës: një pasqyrë evropiane (Raporti i vitit 2010).

Mallrat, shërbimet dhe mediat audiovizuale

Bashkimi Evropian

Direktiva e Bashkimit Evropian 2004/113/EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2004 për zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë mes burrave dhe grave në qasjen dhe furnizimin e mallrave dhe shërbimeve.

Direktiva e Bashkimit Evropian 2007/65/EC e Parlamentit Evropian dhe Këshillit që ndryshon Direktivën e Këshillit 89/552/EEC për bashkërendimin e disa dispozitave të përcaktuara me ligj, rregullore ose veprime administrative në Shtetet Anëtare në lidhje me ndjekjen e aktiviteteve të transmetuesve televizivë.

Bibliografia

Bott S. *et al.* (2005), "Parandalimi dhe reagimi ndaj dhunës me bazë gjinore në vendet me të ardhura të mesme dhe të ulëta: Përmbledhje dhe analizë globale", *Punim për Studimin e Politikave 3618, Grupi i Gjinisë dhe Zhvillimit i Bankës Botërore*, Uashington DC.

Capella M. L. *et al.* (2010), "Ndikimi i dhunës ndaj grave në reklama", *Journal of Advertising*, Vëll. 39, nr. 4, faqe 37-51..

Coy M. dhe Kelly L. (2011), "Ishuj në lumë. Vlerësim i katër skemave të pavarura të avokimit kundër dhunës në familje në Londër", *Trust for London and Harry Smith Charity*.

Dill K. E. *et al.* (2008), "Efektet e ekspozimit ndaj personazheve stereotipike seksuale në video lojëra në tolerancën e ngacmimit seksual", *Journal of Experimental Psychology*, vëll. 44, nr.5, faqe 1402-1408.

Eaves, Koalicioni për dhënien fund të dhunës ndaj grave, Barazia Tash, OBJEKT (2012), *Vetëm Gratë. Një vlerësim i njëmbëdhjetë portretizimeve të grave nga gazetaret kombëtare britanike për një periudhë dy javore në shtator 2012, përfshirë rekomandimet për reformën e rregullimit të shtypit për të zvogëluar dëmin dhe diskriminimin ndaj grave*.

Eurobarometer (2010), *Raporti i Dhunës në Familje ndaj Grave*.

Komisioni Evropian (2012), "Ngacmimet në raport me Ligjin për ngacmimet gjinore dhe seksuale në 33 vende evropiane, diskriminimi përkundrejt dinjitetit", Ann Numhauser-Henning dhe Sylvaine Laulom, Raport nga Rrjeti Evropian i Ekspertëve Ligjorë në fushën e barazisë gjinore.

Instituti Evropian për Barazi Gjinore (2014), "Vlerësimi i kostove të dhunës me bazë gjinore në Bashkimin Evropian", raport i përgatitur nga Sylvia Walby dhe Philippa Olive, Zyra e Publikimeve e Bashkimit Evropian, Luksemburg.

Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore (2014), "Dhuna ndaj grave: një studim në gjithë BE-në".

Fairbairn J. et al. (2013), *Dhuna seksuale dhe mediat sociale. Krijimi i një kornize për Parandalimin , Parandalimi i Krimin Otava.*

Farmer E. dhe Callan S. (2012), *Përtej dhunës - Thyerja e cikleve të dhunës në familje , Qendra për Drejtësi Sociale, MB.*

Fulu E. et al. (2013), *Pse disa burra përdorin dhunë ndaj grave dhe si mund ta parandalojmë? Gjetje kuantitative nga Studimi i Kombeve të Bashkuara në shumë shtete për Burrat dhe Dhunën në Azi dhe Paqësor.*

HAPI (2012), "Gatishmëri për punë" në Punën për barazi në shëndet - Roli i punës, papunësia dhe mbrojtja sociale në pabarazitë shëndetësore.

Herrera C. dhe Exposito F. (2009), abstrakt nga "Ndikimi i mediave masive në atributimin e fajësisë dhe justifikimin e dhunës gjinore", Universiteti i Granadës. Punim i prezantuar në Takimin e 32-të Vjetor Shkencor të Shoqatës Ndërkombëtare për Psikologji Politike, Trinity College, Dublin, Irlandë.

Organizata Ndërkombëtare e Punës (2005) "Raport i ngacmimit seksual në punë, reagimet kombëtare dhe ndërkombëtare", McCann D. (2005), fq.27.

Johnson PR dhe Gardner S. (2000), "Dhuna në familje pushton vendin e punës", në *Women in Management Review*, vëll. 15 (4), faqe 197-203.

Mama Cash (2011), Potencial i Papërdorur, Financim nga Fondacioni Evropian për Gra dhe Vajza.

Marmot M. (2010), Shoqëria e ndershme, jetë të shëndetshme - The Marmot Review: Përmbledhje ekzekutive.

McKee M. et al. (2012), "Sistemet shëndetësore, shëndetësia dhe pasuria: Argumenti për investime vlen tani më shumë se kurrë", *Shkenca sociale dhe Mjekësia*, vëll. 74, faqe 684-687.

Pattison G. (2006), "Trajtimi i dhunës në familje - në punë", *BBC News*.

Richardson J. (2010), "Vetëdijesimi për ta luftuar dhunën seksuale në internet" në *mbrojtjen e fëmijëve nga dhuna seksuale - Një qasje gjithëpërfshirëse*, Edicionet Botuese të Këshillit të Evropës, fq. 289-299.

Seymour E. (2004), "Tabu?" Cituar në artikullin *Serialet ndihmojnë betejën*

kundër abuzimit në familje.

Kombet e Bashkuara (2006), Raporti i ekspertit të pavarur për studimin e Kombeve të Bashkuara mbi dhunën ndaj fëmijëve. A/61/299.

Walby S. (2009), *Kostoja e dhunës në familje: Up-date 2009*. Projekti i Kryetarit të UNESCO-s në Kërkimet Gjinore, Universiteti Lancaster.

Walby S., Allen J. dhe Simmons J. (2004), *Dhuna në familje, sulmet seksuale dhe përndjekjet: Gjetjet nga Sondazhi Britanik i Kriminologjisë*, Londër, Drejtoria e Punëve të Brendshme për hulumtime dhe zhvillim të statistikave.

Zero Toleranca (2012), Trajtimi me Kujdes: Udhëzues për raportim të përgjegjshëm medial të dhunës ndaj grave.

Uebsajtet e cituara

www.avonfoundation.org www.apcwomen.org www.caadv.org.uk/

<http://everydaysexism.com/> <http://feministfrequency.com/>

www.ifj.org/fr/themes/egalite-des-sexes/

www.takebackthetech.net/ www.thebodyshop-usa.com

www.vodafone.com